

川崎大師教学研究所紀要・第10号抜刷
令和7年3月21日発行
川崎大師教学研究所

Vajrapāṇyabhiṣekatantra
「大智灌頂陀羅尼曼荼羅」(3)

～チベット語訳校合テキストおよび和訳註～

駒井信勝

Vajrapāṇyabhiṣekatantra 「大智灌頂陀羅尼曼荼羅」(3)

～チベット語訳校合テキストおよび和訳註～

駒井信勝

1 はじめに

本論文は、VPA の校合テキストを作成し、それに基づく和訳を提示することを目的としている。今回提示するのは、前々号・前号に引き続き「大智灌頂陀羅尼曼荼羅」*1 である。

「大智灌頂陀羅尼曼荼羅」は、本論文を含めて3回にわたる報告となった。1回目(駒井 2023)は、大智灌頂陀羅尼曼荼羅が説かれる背景について指摘し、2回目(駒井 2024a)は、大智灌頂陀羅尼曼荼羅を建立する場面について報告した。

3回目当たる今回の報告は、灌頂儀礼に相当する箇所である。しかし、儀礼に関する記述は「次に阿闍梨は、前の儀軌のとおり弟子を受持して、菩提心の修習を成就した者に、この曼荼羅と印を示すべきである」(12.1-2)とあるのみでその詳細は説かれず、大智灌頂陀羅尼曼荼羅に入る者の福德や、資格などが説かれる。

2 資料および本論文の構成

2.1 VPA の資料

本論文において使用した資料は以下の通りである。

VPA: *Āryavajrapāṇyabhiṣekamahātantra*. ('Phags pa lag na rdo rje dbang

*1 VPA はすべての章にタイトルが付されているわけではなく、「大智灌頂陀羅尼曼荼羅」という章はみられない。これは、VPA の「形相品」(D f.141v4-5; P f.141v2) から「一切如来母の悉地を成就する儀軌」(D f.156v6; P f.157r1-2) の間を、建立される曼荼羅の名称から仮に筆者が「大智灌頂陀羅尼曼荼羅」としたものである。

bskur ba'i rgyud chen po.) (= 『金剛手灌頂タントラ』)

D : Toh.496, rgyud 'bum, vol.da, ff.1v1-156v7

P : Ota.130, rgyud, vol.da, ff.1v1-157r3

C : No.133. rgyud, vol.da, ff.1v1-184v3

N : No.449, rgyud, vol.tha, ff.97r5-328r4

T : No.496, rgyud, vol.tha, ff.1v1-236v5

Sh : No.469, rgyud, vol.tha, ff.1v1-200v3

Ph : No.489, vol.na, ff.148v1-359r9

2.2 校合テキストの構成

本論文の構成は以下の通りである。まず、諸版・諸写本を校合したチベット語のテキストを提示し、この校合テキストに基づく和訳が次に来る。本論文のテキストは 14 のセクションに分かれているが、これは便宜的に一応の内容の切れ目で分けたものである。テキストの註記は、註記される箇所を行番号の後ろに見出し語があり、見出し語に異読などの註記が引き続くことになる。行番号はセクションごとに付されている。

・例「13.5 chung ngu na || PCTSh; chung ngu ni DN; chung ngu Ph」の場合、13.5 chung ngu na はセクション 13 の 5 行目にある chung ngu na を意味し、その読みを PCTSh が支持している。そしてその部分に関して、chung ngu ni という異なる読みがあり、その読みを DN が支持していることを、さらに chung ngu という読みもあり、それを Ph が支持していることを表している。

2.3 略号および記号

APK *Amoghapāśaśkalparāja*

Ch. Chinese translation

C Cone Edition

D Derge Edition

Lv *Lalitavistara*

N	Narthan Edition
n.e.	not existent
Ota.	大谷目錄
P	Peking Edition
Ph	Phug brag Manuscript
SP	<i>Saddharmapuṇḍarīka</i>
Sh	Shel dkar Manuscript
Skt.	Sanskrit
STTS	<i>Sarvatathāgatatattvasaṃgraha</i>
T	sTog Palace Edition
Toh.	東北目錄
Tib.	Tibetan translation
VPA	<i>Vajrapāṇyabhiṣekatantra</i>
大正	『大正新脩大藏經』

TEXT

1

[D 146r7; P 146r5; C 171v4; N 312r7; T 220r6; Sh 187r2; Ph 343r5]

- 1.1 འཕགས་པ་ལག་ན་རྩོམ་དབང་བསྐྱར་བ། བཅ་པོ་བཅུ་གཉིས་པ་སྟེ་ཐ་མ།

2

[D 146r7; P 146r6; C 171v4; N 312r7; T 220r7; Sh 187r2; Ph 343r5]

- 2.1 དེ་ནས་བྱང་ཚུབ་སེམས་དཔལ་སེམས་དཔལ་ཆེན་པོ་འཇམ་དཔལ་གཞོན་ཏུ་བྱུང་པས་བྱང་ཚུབ་སེམས་ (N f.312v) དཔལ་
 2.2 (D f.146v) ལག་ན་རྩོམ་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་སྒྲུབ་སོ། གསང་བ་པའི་བདག་པོ་སུ་ (T f.220v) དཀྱིལ་འཁོར་གྱི་རྒྱལ་པོ་
 2.3 འདི་གིས་ནས་དེར་ཞུགས་པར་བྱུང་ན། དེའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕྱང་པོ་ཇི་ཅས་དུ་འབྱུང་།
 2.4 ལག་ན་རྩོམ་སྒྲུབ་པ། འཇམ་དཔལ་ཁོ་བོས་ནི་དེའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕྱང་པོ་ཇི་ཅས་དུ་འབྱུང་པར་མི་ཏུས་མོད་ཀྱི། འོན་ཀྱང་
 2.5 འཇམ་དཔལ་རིགས་ཀྱི་བྱའམ་རིགས་ཀྱི་བྱ་མོ་དེའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕྱང་པོ་ནི་སའི་རྩལ་ཇི་སྟེད་ཡོད་པ་དེ་སྟེད་དུ་རིག་
 2.6 པར་བྱའོ། འཇམ་དཔལ་མ་འོངས་པའི་དུས་ན་སེམས་ཅན་སྤྲིག་ (Ph f.343v) ཅན་གང་ཚུལ་འདིལ་ཡིད་མི་ཆེས་པ་དག་
 2.7 ཡོད་དེ། འཇམ་དཔལ་ (P f.146v) ཐེ་ཆོས་མང་བ་དང་། རྣམ་པར་རྟོག་པ་སྤྲ་ཆོགས་ཀྱི་རང་བཞིན་ཅན་དང་། མི་དག་
 2.8 བའི་བཤེས་གཉིན་གྱིས་ཡོངས་སུ་ཟེན་པ་དང་། བ་ལ་མ་གུས་པ་དང་། མ་ལ་མ་གུས་པ་དང་། སྒྲོབ་དཔོན་དང་སྒྲ་མ་ལ་
 2.9 སྟོད་པ་དང་། སྒྲ་མའི་སྟོན་འབྲུ་བའི་སེམས་ཅན་དེ་དག་ལ་ནི་ཡེ་ཤེས་ཆེན་པོར་དབང་བསྐྱར་བའི་ (C f.172r) གཞུངས་
 2.10 ལྷགས་ཀྱི་དཀྱིལ་འཁོར་འདི་ལག་དུ་འཆང་དུ་མི་གཞུག་གོ། རྣ་ལམ་དུ་ཡང་གྲག་པར་མི་བྱའོ། འཇམ་དཔལ་དེ་དག་

1.1 tha ma || DPCNTSh; tha ma'o Ph 2.2 gsang ba pa'i bdag po || DPCNTSh; gsang ba'i bdag
 po Ph 2.4 smras pa || DPCNTPh; smras so Sh 2.4 phung po'i tshad || DPCNPh; phung po'i
 tshad ni TSh 2.4 mod kyi || DPC; mod kyi NTShPh 2.5 bsod nams kyi || DPCNPh; bsod
 nams kyi TSh 2.5 sa'i || DPCNTSh; n.e. Ph 2.5 ji snyed yod pa de snyed du || NTSh; ji
 snyed yod pa de de snyed du D; snyed du PCPh 2.6 bya'o || DPCNTPh; n.e. Sh 2.6 sdig can ||
 DPCTShPh; n.e. N 2.6 yid mi ches pa || DPCNTSh; yid ma ches pa Ph 2.7 yod de || DPCNT;
 yod do ShPh 2.7 the tshom || DPCNPh; the tsom TSh 2.7-8 mi dge ba'i || DCNTShPh; mi
 dge P 2.8 yongs su zin pa || DPCPh; rab tu zin pa NTSh 2.8 pha la ma gus pa dang | ma
 la ma gus pa dang | || DPCNTSh; pha ma la ma gus pa dang | Ph 2.9 'bru ba'i || PCNTSh;
 'dru ba'i D; 'bru'i Ph 2.9 ni || DPCPh; n.e. NTSh 2.9-10 gzungs sngags kyi dkyil 'khor ||
 DPCTShPh; gzungs sngags dkyil 'khor N 2.10 lag tu || DPCPh; lag tu yang N; lag tu'ang TSh
 2.10 gzhug go || DPNTShPh; bzhus go C 2.10 rna lam du yang || DPCNPh; rna lam du'ang
 TSh 2.10 grag par || DPCNPh; grags par TSh

- 2.11 གི་མདུན་དུ་ནི་གཏམ་ཡང་མི་བྱའོ། གླེགས་བམ་དུ་བྲིས་པ་ཡང་དེ་དག་གི་མདུན་དུ་དབྱེ་བར་ཡང་མི་བྱ་སྟེ། སེམས་ཅན་
 2.12 སྟིག་ (Sh f.187v) ཅན་དེ་དག་གིས་སྟོང་བ་ཅུང་ཟད་བྱས་པས་ཀྱང་དན་སོང་སེམས་ཅན་དཔྱུལ་བར་འབྱུང་དུ་འོང་ངོ། འདི
 2.13 སྐད་དུ་འདི་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུངས་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར་ཏེ། *2 དེ་དག་ (T f.221r) ནི་བདག་ཀྱང་ཕུང་ལ་
 2.14 (N f.313r) གཞན་དག་ཀྱང་ཕུང་བར་བྱེད་དོ། དེ་ལྟར་བྱེད་པའི་སེམས་ཅན་དེ་དག་ལ་ནི་གསང་སྟགས་ཀྱི་དོས་ཟུབ་མེད་
 2.15 རོ་ཞེས་ཁོ་ཙོ་སྟའོ། སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་ནམས་ཀྱང་རྟག་ཏུ་རྒྱབ་ཀྱིས་ཕྱོགས་པར་འབྱུང་ཏེ། དེ་དག་
 2.16 རྒྱབ་ཀྱིས་ཕྱོགས་པར་བྱུར་ན་ངེས་པར་འབྱིན་པ་དང་གསང་སྟགས་ཀྱི་དོས་ཟུབ་གཏན་མེད་དོ།
 2.17 དེ་སྐད་ཅེས་སྟུམ་པ་དང་། འཇམ་དཔལ་གཞོན་ནུར་བྱུར་པས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་ལག་ན་དོ་རྗེ་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་སྟུམ་
 2.18 མོ། (Ph f.344r) གསང་སྟགས་ཀྱི་རྒྱལ་འདི་ལ་དད་པ་གང་ཡིན་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་དེ་དག་ནི་ཤིན་ཏུ་དགའ་བ་
 2.19 བྱེད་པ་ཡིན་ནོ། འཇམ་དཔལ་ཁྱོད་ཀྱིས་ཇི་སྐད་སྟུམ་པ་བཞིན་ཏེ། དེ་དག་ནི་སྒྲ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྟོགས་པའི་བྱང་
 2.20 ཆུབ་ཏུ་ངེས་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་དག་ལ་ནི་ (D f.147r) དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ནམས་བྱིན་གྱིས་རྫོབ་པར་འབྱུང་ངོ།

*2 Ph はここに 2.12 「དེ་དག་གིས་སྟོང་བ་」～ 2.13 「མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་ཟེར་ཏེ།」にある文章が再び挿入されている。繰り返されている文章も、この後に続く文章も、ともに「དེ་དག」からはじまるため、おそらく書写者が間違えたのであろう。なお、1 回目と 2 回目の文章には若干の違いが見られる。一連の Ph の文章は次の通りである。དེ་དག་གི་སྟོང་བ་ཅུང་ཟད་བྱས་པས་ཀྱང་། དན་སོང་སེམས་ཅན་དཔྱུལ་བར་འབྱུང་དུ་འོང་ངོ། འདི་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུངས་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར་ངོ། དེ་དག་གིས་སྟོང་བ་ཅུང་ཟད་བྱས་པས་ཀྱང་། དན་སོང་སེམས་ཅན་དཔྱུལ་བར་འབྱུང་དུ་འོང་ངོ། འདི་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུངས་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར་ངོ།

2.11 ni || DPCNTSh; n.e. Ph 2.11 glegs bam du || DPCNTSh; *glegs bam* Ph 2.11 bris pa yang || DPCNPh; *bris pa'ang* TSh 2.11 dbye bar yang || NTShPh; *dbye bar* DPC 2.12 sdig can || DPCShPh; *sdig pa can* NT 2.12 de dag gis || DPCNTShPh(2 回目); *de dag gi* Ph(1 回目) 2.12 'gyur du 'ong ngo || NTSh; 'gro bar myur du 'ong ngo DPC; 'gro bar 'gyur du 'ong ngo Ph 2.12–13 'di skad du || DPCNTSh; n.e. Ph 2.13 sangs rgyas kyis || DPCNTShPh(1 回目); *sangs rgyas kyi* Ph(2 回目) 2.13 kyang || NTShPh; n.e. DPC 2.13 zer te || DPCNTSh; *zer ro* Ph 2.13 de dag || DPCNTSh; *de dag gis* Ph 2.14 gzhan dag kyang || DPCNTSh; *gzhan yang* Ph 2.14 kyi || DPCNTSh; n.e. Ph 2.15 kho bo || DPCSh; *kho bos* NTPh 2.15 smra'o || DPC; *smra na N*; *smras na TSh*; *smras'o* Ph 2.16 gyur na || TSh; *gyur nas* DPC; 'gyur na NPh 2.17 'di skad ces || DPCNTPh; 'di skad 'di ces Sh 2.18 tshul 'di || DPCNTSh; *tshul 'di dag* Ph 2.18 byang chub sems dpa' || NTShPh; *byang chub sems dpa' sems dpa' chen po* DPC 2.18 de dag ni || DPCNTPh; *de ni* Sh 2.19 byed pa || DPCNTSh; *bye pa* Ph 2.19 'jam dpal || DPCNTSh; *da 'jam dpal* Ph 2.19 khyod kyis || DNTShPh; n.e. PC 2.19 ji || DPCNTPh; n.e. Sh 2.19 bzhin te || DPCNTSh; *de bzhin te* Ph 2.19–20 byang chub tu || DPCPh; *byang chub la* NTSh 2.20 nges pa yin te || DPCNTPh; *nges pa pa yon te* Sh 2.20 rnam || DPCNTSh; *thams cad kyis* Ph 2.20 byin gyis rlob par || DPCNTSh; *byin gyis brlob par* Ph

3

[D 147r1; P 146v7; C 172r7; N 313r5; T 221r5; Sh 187v6; Ph 344r2]

- 3.1 དེ་ནས་འཇམ་དཔལ་གཞོན་ཏུར་ཁྱུར་པས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་ལག་ན་དོ་རྩེ་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་སྒྲུབ་སོ།། བྱང་ཆུབ་སེམས་
 3.2 དཔལ་ཆེན་པོ་གང་ཡེ་ཤེས་ཆེན་པོར་དབང་བསྐྱར་བའི་གཞུངས་སྒྲགས་ཆེན་པོའི་དཀྱིལ་འཁོར་ཆེན་པོ་འདི་ཡི་གར་འདྲི་བ་
 3.3 དང་ཁྲོག་པ་དང་འཛིན་པ་དེའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཇི་ཙམ་ཡོད་པར་རིག་པར་བྱ། ལག་ན་དོ་རྩེས་སྒྲུབ་པ། འཇམ་
 3.4 (C f.172v) དཔལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཞིང་བཅུའི་རྩལ་སྤྲ་རབ་ཀྱི་ (P f.147r) རྩལ་རི་ (T f.221v) སྙེད་པ་དེ་སྙེད་ཀྱི་དེ་བཞིན་
 3.5 གཤེགས་པ་ (Sh f.188r) རྣམས་ཀྱི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ (N f.313v) ཕུང་པོ་ཇི་ཙམ་པ་དེའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཡང་དེ་
 3.6 ཙམ་དུ་རིག་པར་བྱོལ། དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཉིད་གཞུངས་སྒྲགས་འདིའི་རང་བཞིན་དུ་བཞུགས་ཏེ། ཚུལ་
 3.7 འདི་མ་རྟོགས་པ་སྒྲུན་པོ་དེ་དག་གིས་ནི་མི་ཤེས་སོ།།

4

[D 147r3; P 147r2; C 172v2; N 313v2; T 221v2; Sh 188r2; Ph 344r6]

- 4.1 འཇམ་དཔལ་གཞོན་ཡང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་གཞུངས་ཐོབ་པ་དང་། སེམས་ལ་དབང་ཐོབ་པ་ཇི་སྙེད་པ་རྣམས་རྩ་འཛུལ་
 4.2 དང་ཆོ་འཛུལ་སྒྲ་ཆོགས་བྱེད་པ་དང་། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འཁོར་གྱི་དཀྱིལ་འཁོར་དུ་མཆོད་པའི་སྤྱིན་རྣམ་
 4.3 པ་སྒྲ་ཆོགས་སྟོན་པ་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ཀྱང་གཞུངས་སྒྲགས་འདི་དག་གི་མཐུ་ཡིན་ནོ།། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་ཆེན་པོ་
 4.4 གང་བདུད་ཐམས་པར་བྱེད་པ་དང་། བྱང་ཆུབ་མཛོད་པར་རྟོགས་པར་རྟོགས་པ་དང་། ཆོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་བསྐྱར་བ་དེ་དག་ཀྱང་
 4.5 གཞུངས་སྒྲགས་འདི་དག་གི་མཐུ་ཡིན་ནོ།།

3.2 ye shes chen por || DPCNTSh; ye shes chen pos Ph 3.2 dbang bskur ba'i || DPCTShPh; dbang bskur N 3.2 gzungs sngags chen po'i dkyil 'khor chen po || DNTSh; gzungs sngags chen po PC; gzungs sngags chen po'i dkyil 'khor Ph 3.2 yi ger 'dri ba || DPCNTSh; yi ger 'bri ba Ph 3.3 dang 'dzin pa || DNTSh; n.e. PCPh 3.3 bsod nams || DPCNPh; bsod rnam TSh 3.3 ji tsam yod par || DPCNTSh; ci tsam du Ph 3.4 ji snyed pa de snyed || DPC; ji snyed NTShPh 3.5 bsod nams kyi || DPCNTSh; n.e. Ph 3.5 ji tsam pa de'i || DPCNTSh; ci tsam pa de Ph 3.5 bsod nams || DPCNPh; bsod rnam TSh 3.5 phung po yang || DPCN; phung po'ang T; phung ponga' Sh; phung po Ph 3.7 ma rtogs pa || DPCNTSh; ma rtogs par Ph 3.7 de dag gis ni || DPCNTSh; 'di dag gis Ph 4.1 sems || Ph; sems can thams cad DPCNTSh 4.2 dang cho 'phrul || DPCNTPh; n.e. Sh 4.2 sna tshogs || DPCNTSh; sna tshogs pa Ph 4.2 'khor gyi dkyil 'khor du || DNTSh; 'khor gyi dkyil 'khor PC; dkyil 'khor gyi dkyil kyi 'khor du Ph 4.3 thams cad || DPCNTSh; n.e. Ph 4.4 gang || NTShPh; gang dag DPC 4.4 pham par byed pa || DPCNTPh; pham byed pa Sh 4.4 rtogs pa dang || DPCNTSh; rtogs pa Ph 4.5 gzungs sngags || DPCPh; gzungs NTSh

5

[D 147r5; P 147r4; C 172v5; N 313v5; T 221v5; Sh 188r5; Ph 344v1]

- 5.1 འཇམ་དཔལ་སྤྱ་གསལ་བའི་ཡེ་ཤེས་ཆེན་པོར་དབང་བསྐྱར་བའི་དྲུལ་འཁོར་འདྲིར་དབང་བསྐྱར་བ་དེ་ནི་དམ་ཆོག་ཐམས་
 5.2 ཅད་ལ་ཞུགས་པ་ཡིན་ནོ། དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཉིད་དེ་ལྟ་བུའི་རང་བཞིན་ནས་གཞུངས་སྤྲུགས་ཀྱི་རང་
 5.3 བཞིན་ནས་དྲུལ་འཁོར་གྱི་རང་བཞིན་དུ་གནས་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེ་བས་ན་གཞུངས་སྤྲུགས་ཀྱི་དྲུལ་འཁོར་འདི་མ་གཏོགས་
 5.4 པ་དེ་ལས་གཞན་མེད་དོ། དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། དྲུལ་འཁོར་འདི་ནི་དེ་བཞིན་^(T f.222r)གཤེགས་པའི་རང་བཞིན་ཡིན་པའི་
 5.5 ཕྱིར་རོ། དེ་བས་ན་སྤྱ་འདྲིར་དབང་བསྐྱར་བ་དེ་ནི་^(N f.314r)དྲུལ་འཁོར་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དབང་བསྐྱར་བ་ཡིན་ནོ། འཇམ་
 5.6 དཔལ་ཕྱོགས་གང་དུ་ཡེ་ཤེས་ཆེན་པོར་དབང་བསྐྱར་བའི་གཞུངས་སྤྲུགས་ཀྱི་དྲུལ་འཁོར་འདི་བྱེད་པའམ་གང་^(D f.147v)
 5.7 གི་ལག་ན་འཆར་བའམ་གང་གི་ཕྱིར་འདྲི་བའམ། ^(Sh f.188v)གང་ཞིག་ཉིན་གཅིག་^(C f.173r)བཞིན་དུ་དབང་པར་ལངས་
 5.8 ནས་ལན་རེ་ལྟོག་པ་དེ་ལ་འཛིགས་པ་རྣམས་མི་འབྱུང་དོ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་དེ་ལ་ཉིན་གཅིག་བཞིན་དུ་
 5.9 གཟིགས་པར་འབྱུར་རོ། འཆི་ཀར་ཡང་དེ་ལ་དེ་^(P f.147v)བཞིན་གཤེགས་པ་ཐམས་ཅད་སྐྱོན་སྒྲིབ་པར་མཛད་དོ།

6

[D 147v2; P 147v1; C 173r2; N 314r3; T 222r4; Sh 188v2; Ph 344v6]

- 6.1 འཇམ་དཔལ་ལྟོས་དང་ས་ལ་གནས་པའི་ཤིང་དང་ནགས་ཆོལ་ཐམས་ཅད་ནི་ས་མེད་ན་དེ་དག་ཀྱང་མེད་དོ། འཇམ་དཔལ་
 6.2 དེ་བཞིན་དུ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཐམས་ཅད་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་ཆེན་པོ་སེམས་ལ་དབང་ཐོབ་པ་རྣམས་ཀྱང་གཞུངས་
 6.3 སྤྲུགས་འདི་དག་ལ་གནས་ཏེ། འདི་དག་གིས་བྱིན་གྱིས་བརྒྱབས་པས་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་གོ་འཕང་ཆེད་དོ། བདུད་
 5.1 gsang ba'i || DPCNTPh; *gsung ba'i* Sh 5.1 chen por || DPCNTPh; *chen po* Sh 5.1 dbang
 bskur ba'i || DPCNTSh; *dbang bskur ba'o* Ph 5.1 'dir || DPCNTSh; *'dir yang* Ph 5.3 'di ||
 DPC; *'di la* NTSh; *'di las* Ph 5.4 de las || DPCNTSh; n.e. Ph 5.4 gzhan med do || DPCTShPh;
gzhan med de N 5.4 rang bzhin yin pa'i || DPCNTSh; n.e. Ph 5.5 de bas na || DPCPh; n.e.
 NTSh 5.6 ye shes chen por || DPCNTSh; *ye shes chen pos* Ph 5.6 dkyil 'khor || DPCNTPh;
'kyil 'khor Sh 5.7 phyir || DPCNTPh; *phyir na* Sh 5.7 'dri ba'am || DPCNTSh; *'bri ba'am*
 Ph 5.7 bzhin du || DPCTShPh; *tu* N 5.8 kyang || DPCNTSh; n.e. Ph 5.8 bzhin du ||
 DPCNTSh; *bzhin* Ph 5.9 'chi kar || DPCPh; *'chi khar* NTSh 5.9 yang de la || DPCNTSh; n.e.
 Ph 5.9 sku || DPCNTSh; n.e. Ph 5.9 ston par mdzad do || DPCNTSh; *ston par 'gyur ro* Ph
 6.1 nags tshal || DPCNTPh; *nag tshal* Sh 6.2 byang chub sems dpa' chen po || DPCNTSh;
byang chub sems dpa' sems dpa' chen po Ph 6.3 'di dag gis || DPCTShPh; *'di dag gi* N 6.3
 byin gyis brlabs pas || DPCNTSh; *byin gyis brlabs nas* Ph 6.3 mkhyen pa'i || NTShPh; *mkhyen*
pa nyid kyi DPC 6.3 rnyed do || DPCNTSh; *thob bo* Ph

- 6.4 ལས་རྣམ་པར་སྒྲུབ་བར་བྱེད་དོ། ཚས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་བསྐྱར་རོ། བྱང་ཚུབ་^(Ph f.345r) མཛོན་པར་རྫོགས་པར་འཛང་སྒྲུལ།
 6.5 དེ་ནས་སེམས་ཅན་གྱི་རྣོན་རྣམ་པ་སྣ་ཚོགས་ཀྱང་བྱེད་དོ། འདི་ལྟར་ཐམས་ཅད་གཞུངས་སྒྲགས་འདི་དག་གི་མཐུ་ཡིན་
 6.6 མོ། འཇམ་དཔལ་དེ་ལྟ་བུས་ན་ཁྱོད་ཀྱིས་ཀྱང་ཚངས་ཤིག།^(T f.222v) ལྷོགས་ཤིག། ཡིད་ལ་གྱིས་ཤིག། གཞན་དག་
 6.7 ལ་སྐྱ་ཆེར་ཡང་དག་པར་སྟོན་ཅིག་དང་། དེས་^(N f.314v) སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ལ་ཕན་པ་དང་བདེ་བར་འགྱུར་རོ།

7

[D 147v5; P 147v4; C 173r6; N 314v1; T 222v1; Sh 188v6; Ph 345r2]

- 7.1 འཇམ་དཔལ་ས་ཕྱོགས་གང་ན་ཡེ་ཤེས་ཆེན་པོར་དབང་བསྐྱར་བའི་གཞུངས་སྒྲགས་ཆེན་པོའི་དགྲིལ་འཁོར་འདི་བྱེད་པའི་
 7.2 ས་ཕྱོགས་དེ་མཆོད་རྟེན་ལྟ་བུར་འགྱུར་རོ། གང་གི་ལག་ན་འཛང་བའི་སྒྲགས་པ་དེ་ལ་ཡང་སྟོན་པའི་འདུ་ཤེས་སྦྱེད་པར་
 7.3 འགྱུར་རོ། འཇམ་དཔལ་སྒྲགས་པ་དེ་ལ་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཐམས་ཅད་རྟག་ཏུ་བྱིན་གྱིས་སློབ་པར་འགྱུར་རོ། སྒྲགས་
 7.4 པ་དེས་ཀྱང་གཞུངས་སྒྲགས་ཆེན་པོའི་དགྲིལ་འཁོར་འདི་རིན་པོ་ཆའི་ཟ་ས་ཏྲོག་བཞིན་^(Sh f.189r) ཏུ་རྟག་ཏུ་བསྐྱར་བར་
 7.5 ^(C f.173v) བྱུལ། དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། འཇམ་དཔལ་སེམས་ཅན་གང་སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཚུབ་སེམས་དཔལ་རྣམས་ལ་
 7.6 ལུས་པ་མེད་པའི་རང་བཞིན་ཅན་དང་སློབ་དཔོན་གྱི་སྟོན་འབྲུབ་དག་ཡོད་པའི་ཕྱིར་ཏེ། འཇམ་དཔལ་དེ་དག་ལ་ནི་རྒྱུད་ཏུ་

6.4 chos || DPCNTSh; ci chos Ph 6.4 bskor ro || NTShPh; skor bar byed do DC; bskor bar byed do P 6.4 byang chub || NTSh; byang chub tu DPCPh 6.4 mngon par rdzogs par 'tshang rgya'o || DPCNTSh; mngon par rdzogs par sangs rgyas so Ph 6.5 kyang || DPCNTSh; n.e. Ph 6.5 byed do || NTShPh; byed de DPC 6.5 'di ltar || NTSh; 'di dag DPC; de dag Ph 6.5 thams cad || DPCNTSh; thams cad kyang Ph 6.5 gzungs sngags || DNTShPh; gzungs PC 6.6 de lta bas na || DNTShPh; de bas na PC 6.6 yid la gyis shig || NTSh; yid la byos shig DPC; n.e. Ph 6.6-7 gzhan dag la || DPCN; gzhan dag la'ang TSh; gzhan dag la yang Ph 6.7 des || DPC; de NTSh; n.e. Ph 6.7 thams cad || DPCNPh; n.e. TSh 7.1 sa phyogs || DPCNTSh; phyogs Ph 7.1 gzungs sngags || DNTShPh; gzungs PC 7.1 byed pa'i || DPCNTPh; bye pa'i Sh 7.2 sa phyogs || DPCPh; phyogs NTSh 7.2 mchod rten || DPCNTSh; mchod rten chen po Ph 7.2 lag na || DPCTPh; lam na N; lag Sh 7.2 la yang || DPCNPh; la'ang TSh 7.2 -3 skyed par 'gyur ro || TSh; bskyed par bya'o DPC; bskyed par 'gyur ro NPh 7.3 de la ni || PCNPh; de la naṃ D; n.e. TSh 7.3 byin gyis rlob par || DPCNT; byin gyi rlob par Sh; byin gyis brlobs par Ph 7.4 gzungs sngags || DPCNTSh; gzung sngags Ph 7.4 rin po che'i || DPC; rin po che NTShPh 7.4 za ma tog || DPCTShPh; za ma rtog N 7.4-5 bsrung bar bya'o || NTShPh; bsrung bar bgyi'o DPC 7.5 sems can gang || DPC; sems can dang N; sems can TShPh 7.6 gus pa med pa'i || DPCPh; ma gus pa'i NTSh 7.6 'bru ba || PCTShPh; 'dru ba DN 7.6 yod pa'i phyr te || DPCNTSh; yod pa de'i phyr ro Ph 7.6-7 chung ngu na || DPCPh; chung ngu na ni NTSh

- 7.7 ན་གཏམ་དུ་ཡང་བསྐྱུས་པར་མི་བྱ། གླེགས་བམ་ཡང་བསྐྱུན་པར་མི་བྱ། ན། དཀྱིལ་འཁོར་དུ་དབང་བསྐྱར་བ་དང་ཁྲོག་དུ་
 7.8 གཞུག་པ་དང་ལྟར་ (D f.148r) གཞུག་པ་ལྟ་ཅི་སྟོས། འཇམ་དཔལ་དེ་དག་ལ་ལྟར་གཞུག་པ་དང་ཆེག་དུ་དབྱུང་བ་ནི་
 7.9 བྱང་ཚུབ་སེམས་དཔལ་དེའི་འབྲུལ་པ་ཡིན་ཏེ། འཇམ་དཔལ་བྱང་ཚུབ་སེམས་དཔལའི་བག་མེད་པ་ཆེན་པོར་རིག་པར་བྱའོ།
 7.10 (P f.148r) དེ་ནི་འབྲུལ་པ་ཆེན་པོ་དང་ཤིན་དུ་ལ་ན་མ་ཐོ་བ་ཆེན་པོ་ཡིན་ཏོ། འཇམ་ (T f.223r) དཔལ་སངས་རྒྱུས་དང་
 7.11 བྱང་ཚུབ་ (Ph f.345v) སེམས་དཔལ་ཆེན་པོ་ལ་སྟུ་བ་ནི་སྟུའི། གཟུངས་སྟགས་ཀྱི་ཆོག་འདི་དག་སྟོང་བ་དེ་ནི་དེ་ལྟ་མ་
 7.12 ཡིན་ཏོ།

8

[D 148r2; P 148r1; C 173v4; N 315r1; T 223r1; Sh 189r5; Ph 345v1]

- 8.1 (N f.315r) འཇམ་དཔལ་སངས་རྒྱུས་རྣམས་འབྱུང་བ་ནི་དཀོན་ཏེ། དཔེར་ན་ལུ་དུམ་བ་རའི་མེ་ཏྲག་བཞིན་ཏོ། དེ་བས་
 8.2 གྲང་གཟུངས་སྟགས་འདི་འདྲ་བ་དག་སྟོན་པ་ནི་དཀོན་ཏོ། དེ་བས་གྲང་ནན་ཏན་གྱིས་སྟུབ་པ་ནི་དཀོན་ཏོ། དེ་བས་གྲང་
 8.3 འདི་གང་དག་གི་ལག་ན་འཆང་བ་དང་གང་དག་འདི་ཉན་པ་དང་། ཁྲོག་པ་དང་། འཛན་པ་དང་། ཡང་ན་དཀྱིལ་འཁོར་འབྲི་
 8.4 བའི་སེམས་ཅན་དག་ནི་ཤིན་དུ་དཀོན་ཏེ། སེམས་ཅན་དེ་དག་གི་བསོད་ནམས་ཀྱི་བྱང་པོའི་མཐའ་ཡང་རྟོགས་པར་མི་རུས་
 8.5 ན། གང་དག་ནང་པར་ལངས་ནས་ལན་ཅིག་ཁྲོག་པ་ལྟ་སྟོས་གྲང་ཅི་དགོས་ཏེ། དེའི་མཚན་མེད་པ་ལྟ་ལ་སྟགས་པ་

7.7 gtam du yang || DPCN; *gtam du'ang* TSh; *gtam du* Ph 7.7 mi bya na || NTShPh; *mi bya na nan gyis* D; *mi bya nan gyis* PC 7.7 dkyil 'khor du || NTShPh; *dkyil 'khor du yang* DPC 7.8 gzhug pa dang || DPNTShPh; *bzhug par* C 7.8 ltar gzhug pa || NTSh; *bltar gzhug pa* DP; *bltar bzhug pa* C; *lhar gzhug pa* Ph 7.8 de dag la || NTSh; *'di lta bu dag* DPC; *de lta bu dag la* Ph 7.8 ltar gzhug pa || DPNTShPh; *ltar bzhug pa* C 7.8 dbyung ba || NTSh; *'byung ba* DPC; *byung ba* Ph 7.9 byang chub sems dpa'i || DPCNTSh; *byang chub sems dpa'* Ph 7.10 de ni || DPCNTSh; *de'i* Ph 7.10 kha na ma tho ba || DPCNTPh; *kha na ma tha* Sh 7.11 chen po || DNTShPh; n.e. PC 7.11 slu ba || PNTShPh; *bslu ba* DC 7.11 sla'i || DPCN; *bla'i* TShPh 7.11 gzungs sngags || DPCPh; *gzungs kyi sngags* NTSh 7.11 de ni || NTSh; *ni* DPC; *'di ni* Ph 8.1 rnams || DPCPh; n.e. NTSh 8.1 dkon te || DPCNTSh; *shin tu dkon te* Ph 8.1 u dum ba ra'i || PCN; *u dum bā ra'i* D; *u dum wa ra'i* TSh; *u dum 'bar ba'i* Ph 8.2 gzungs sngags || DPNTPh; *gzungs* C; *gzungs sngag* Sh 8.2 'dra ba || DPCNTSh; n.e. Ph 8.2 sgrub pa ni || DNTSh; *sgrub pa* PC; *bsgrub pa ni* Ph 8.3 gang dag gi || DPCPh; *gang gis* N; *gang gi* TSh 8.3 klog pa dang || DPCPh; *gang dag 'di klog pa dang* NTSh 8.3 'dzin pa dang || DPCNTPh; *'dzin pa pa dang* Sh 8.3-4 'dri ba'i || DPCNTSh; *dri ba'i* Ph 8.4 sems can dag || NTShPh; *sems can de dag* DPC 8.4 shin tu dkon te || NTShPh; *shin tu dkon* DPC 8.4 sems can de dag || NTShPh; *sems can 'di dag* DPC 8.5 gang dag || DNTSh; *gang* PCPh 8.5 lan cig || DTSh; *lan gcig* PCNPh 8.5 mtshams med pa lnga || DPCNTSh; *mtshams med pa lnga byas pa* Ph

- 8.6 རྣམས་ཡོངས་སུ་བྱང་བར་^(Sh f.189v) འབྱུང་རྒྱུ། དེ་ལ་ འཛིགས་པ་ཐམས་ཅད་འབྱུང་བར་མི་འབྱུང་རྒྱུ། ཏུམ་མ་ཡིན་པར་
 8.7 འཛིབ་ཐམས་ཅད་དང་ཕྱིར་གློལ་བའི་འཛིགས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་འབྱུང་བར་མི་འབྱུང་རྒྱུ། དེའི་ལུས་ལ་ནད་ཐམས་ཅད་འབྱུང་
 8.8 བར་མི་འབྱུང་རྒྱུ།^(C f.174r) གང་ལ་ལས་ དཔེན་པའི་ཕྱགས་སུ་ བ་ལང་གི་སྡི་བས་ དཀྱིལ་འཁོར་བྱགས་ལ་མི་རྟག་
 8.9 ཕུལ་ནས་ཆོས་གངས་དང་ཞག་ཕྱིད་པ་དང་ཡུད་ཅུམ་བཟང་པོ་ལ་གྲོ་ག་ལ་བྱིས་སམ། ཡང་ན་ཡང་རོའི་ཆོས་^(T f.223v)
 8.10 བརྒྱད་དམ་ཆོས་བཅོ་ལྔ་ལ་སྟོན་དང་མི་རྟག་དང་བདུག་པ་དང་ལྷ་བཤོས་ཕུལ་ལ། མར་གྱི་མར་མེ་བརྒྱད་དང་གསེར་གྱི་
 8.11 བུམ་པ་ལྔ་བཞག་ནས་གྲོ་ག་ལ་བྱིས་ཏེ་མགུལ་པའམ་དཔུང་པའམ་ལག་ངར་^(N f.315v) རམ་ཤྲོད་པ་ལ་བཏགས་ལ།
 8.12 འཐབ་མོ་འབྱེད་པའི་ནང་དུ་འགྲོའམ་ལས་དུ་འགྲོའམ་རྒྱལ་པོའི་^(Ph f.346r) སྟོ་བྱང་དུ་འགྲོ་ན་ཡང་དེ་ལ་ འཛིགས་པ་
 8.13 ཐམས་ཅད་འབྱུང་བར་མི་འབྱུང་རྒྱུ།

9

[D 148r7; P 148r7; C 174r3; N 315v1; T 223v3; Sh 189v5; Ph 346r1]

- 9.1 འཇམ་དཔལ་འདི་ནི་སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་བསྐྱུང་བའི་མཛོག་ཡིན་ཏེ། ཁྱིམ་མས། གཙུག་ལག་ཁང་དམ། གནས་ཁང་གང་
 9.2 ན་གཞུངས་སྡགས་འདི་དག་འདུག་པའི་^(D f.148v) གནས་དེར་བསྐྱུང་བའི་མཛོག་དུ་འབྱུང་རྒྱུ། འཇམ་དཔལ་གང་གིས་
 9.3 གཞུངས་སྡགས་འདི་དག་ལས་གང་ཡང་རུང་བས་བསྐྱུང་བ་བྱས་པ་ལ་^(P f.148v) འགལ་བར་བྱེད་པ་ནི་ལྷ་དང་བཅས་པ་

8.6 de la || DPCNTSh; de Ph 8.7 'byung bar mi 'gyur ro || DPCNTPh; 'byung mi 'gyur ro Sh
 8.8 gang la las || DNTSh; gang la la PCPh 8.8 ba lang gi lci bas || DPCNTSh; ba glang gi lji
 bas Ph 8.9 zhag phyed pa dang || DPCNTSh; zhag dang byed pa dang Ph 8.9 yud tsam bzang
 po || NTShPh; yud tsam dang dus bzang po DC; yud tsam dus bzang po P 8.9 yar ngo'i tshes ||
 DPC; yar gyi ngo tshes NTSh; yar gyi tshes Ph 8.10 tshes bco lnga || T; tshes bcwa lnga DPC;
 tshes bce lnga N; tshes bcom ldan Sh; bcwo lnga Ph 8.10 mar gyi || DPCNPh; n.e. TSh 8.11
 mgul pa'am || DPCNTSh; 'gul pa'am Ph 8.11 rked pa la || DPCPh; rked par NTSh 8.12 'thab
 mo 'gyed pa'i || CTShPh; thab mo 'gyed pa'i D; thal mo 'gyed pa'i P; 'thob mo 'gyed pa'i N 8.12
 nang du 'gro'am || DC; nang du 'gro ba'am PNTSh; nang du 'gro'am dgara'i nang du 'gro'am Ph
 8.12 lam du 'gro'am || DPCPh; lam du 'gro ba dang NTSh 8.12 'gro na yang || DPC; 'gro na
 NTSh; 'gro'am Ph 8.12 'jigs pa || NTSh; 'jigs pa de dag DPCPh 8.13 'byung bar mi 'gyur
 ro || DPCNTSh; mi 'byung ngo Ph 9.1 sems can rnam la || Ph; sems can la DPC; sems can
 rnam NTSh 9.1 bsrung ba'i || DPCPh; srung ba'i NTSh 9.1 khyim mam || DPCNTSh;
 khyim 'am Ph 9.1 ngam gnas khang || DPCNTSh; n.e Ph 9.2 gnas der || DPCNTSh; gnas
 de Ph 9.2 bsrung ba'i || DPCPh; srung ba'i NTSh 9.2 gang gis || DCNTShPh; gang gi P
 9.3 gzungs sngags || DPCNTPh; gzungs sngag Sh 9.3 bsrung ba byas pa || DCPh; bsrung ba
 bya ba P; srung bar byas pa N; bsrung bar byas pa TSh 9.3 la || DPCNTSh; las Ph 9.3 'gal
 bar byed pa || DPCNTSh; 'gal bar byed pa de Ph

- 9.4 དང་། བདུད་དང་བཅས་པའི་འཛིག་རྟེན་ན་ངས་མ་མཐོང་སྟེ། དེའི་མགོ་བོ་ལག་ན་དོ་རྩེ་ངས་དོ་རྩེ་ཀུན་ཏུ་འབར་ཞིང་མེ་སྟེ།
 9.5 གཅིག་ཏུ་བྱུང་པས་འགོམས་སོ། ། འཇམ་དཔལ་ཆར་མི་འབབ་ན་ཡང་གཞུངས་སྡགས་འདི་དག་བཏུག་པར་བྱའོ། ། བ་རོལ་
 9.6 གྱི་དམག་ཚྲགས་འོང་ན་ཡང་བཏུག་པར་བྱའོ། ། མི་ནད་ཀྱི་གནོད་པ་བྱུང་བ་ལ་ཡང་བཏུགས་ (Sh f.190r) ན་འཛིགས་པ་
 9.7 ཐམས་ཅད་རབ་ཏུ་ཞི་བར་འགྱུར་ཏེ། དེའི་མོད་ལ་ཞི་བར་འགྱུར་རོ། །

10

[D 148v3; P 148v2; C 174r7; N 315v5; T 223v7; Sh 190r1; Ph 346r5]

- 10.1 དེ་ནས་འཇམ་དཔལ་གཞོན་ནུར་བྱུང་པས་ (T f.224r) བྱང་རྩབ་སེམས་དཔལ་ལག་ན་དོ་རྩེ་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་སྒྲུས་སོ། ། བྱང་
 10.2 རྩབ་སེམས་དཔལ་ཆེན་པོ་གཞུངས་སྡགས་ཆེན་པོའི་དཀྱིལ་འཁོར་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བ་འདི་དང་། ཤིན་ཏུ་ཐབ་པ་འདི་དང་གཉིང་
 10.3 དཔག་དཀའ་བ་དང་། གསང་ (C f.174v) བ་པས་ཀྱང་ཆེས་གསང་བ། སེམས་ཅན་སྟྲིག་ཅན་རྣམས་ལ་བསྟན་དུ་མི་རུང་བ་
 10.4 འདི་ནི་ལག་ན་དོ་རྩེ་ཚྱེད་ཀྱིས་ཤིན་ཏུ་དཀོན་པ་ (N f.316r) ཞིག་སྒྲུས་ཏེ། འདི་ནི་ཚྱེད་མ་ཐོས་ན་འདི་སེམས་ཅན་རྩི་ལྟ་
 10.5 བུ་དག་ལ་བཤད་པར་བྱ།
 10.6 ལག་ན་དོ་རྩེས་སྒྲུས་པ། འཇམ་དཔལ་གང་དག་བྱང་རྩབ་ཀྱི་སེམས་སྒྲོམ་པ་ལ་ཞུགས་པ་དང་། གང་གི་ཆོ་དེ་དག་
 10.7 (Ph f.346v) གི་བྱང་རྩབ་ཀྱི་སེམས་བྱུང་པར་བྱུང་པ་དེའི་ཚོ། འཇམ་དཔལ་བྱང་རྩབ་སེམས་དཔལ་ལྟོད་པ་གསང་སྡགས་
 10.8 ཀྱི་སྒྲོ་སྒྲོད་པའི་བྱང་རྩབ་སེམས་དཔལ་དེ་དག་ཡེ་ཤེས་ཆེན་པོར་དབང་བསྐྱར་བའི་གཞུངས་སྡགས་ཀྱི་དཀྱིལ་འཁོར་དུ་

9.4 mgo bo ། DNTShPh; mgo PC 9.4 ngas rdo rje ། DPCTShPh; n.e. N 9.5 'gems so ། DNTShPh; dgem mo P; dgas so C 9.5 mi 'bab na yang ། DPCNPh; mi 'bab na'ang TSh 9.5 gzungs sngags ། DNTShPh; gzungs PC 9.5 'di dag ། DPC; 'di NTShPh 9.5 bklag par bya'o ། DCNTSh; klag par bya'o PPh 9.6 'ong na yang ། DPCNPh; 'ongs na'ang TSh 9.6 bklag par bya'o ། DPCNTSh; klag par bya'o Ph 9.6 byung ba la yang ། DC; byung ba la P; 'byung ba la yang N; 'byung ba la'ang TSh; byung yang Ph 9.6 bklags ། DPCNTSh; klags Ph 9.6 'jigs pa ། DPCNTSh; gnod pa Ph 10.1 -2 byang chub sems dpa' chen po ། DPCNT; byang chub sems dpa' chen po Sh; byang chub sems dpa' sems dpa' chen po Ph 10.3 sems can sdig can ། DPCNTPh; sems can sdig cad Sh 10.4 'di ni ། DPCPh; 'di la NTSh 10.4 dkon pa zhig ། DPCNTSh; dkon pa shig Ph 10.4 'di ni ། DPCNT; 'di Sh; de ni Ph 10.4 'di sems can ། DPCNTSh; 'di ni sems can Ph 10.4 -5 ji lta bu ། DPCNTPh; ji lta bu Sh 10.5 dag ། DPCNTSh; n.e. Ph 10.6 sgom pa ། DPCNTSh; bsgom pa Ph 10.6 de dag ། DPCNTPh; dag Sh 10.7 spyad pa ། DPC; spyod pa NTShPh 10.8 ye shes chen por ། DPCNTSh; ye shes chen pos Ph 10.8 gzungs sngags kyi ། DPCNTSh; gzungs kyis Ph 10.8 dkyil 'khor du ། DPC; dkyil 'khor 'dir NT; 'kyil 'khor 'dir Sh; 'kyil 'khor Ph

- 10.9 གཞུག་པར་བྱའོ། གང་དག་གིས་ བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་རྫོགས་པར་ས་གྲུབ་པ་དེ་དག་ནི་ གཞུག་པར་མི་བྱ་སྟེ། དེ་དག་ནི་
10.10 དཀྱིལ་འཁོར་ཡང་ལྟར་མི་ གཞུག་གོ། དེ་དག་ལ་ནི་ཕྱག་རྒྱ་དང་གསལ་སྤྲུགས་ཀྱང་བསྟན་པར་མི་བྱའོ།

11

[D 148v6; P 148v7; C 174v4; N 316r4; T 224r6; Sh 190r6; Ph 346v3]

- 11.1 འཇམ་དཔལ་ གཞུངས་སྤྲུགས་ ཆེན་པོའི་དཀྱིལ་འཁོར་འདི་བྱིན་གྱིས་བསྐྱབ་པར་བྱ་བའི་བྱིར་ཕྱག་རྒྱ་ཆེན་པོ་ གང་བཅེངས་པ་
11.2 ཅོམ་གྱིས་ཐམས་ཅད་བྱིན་གྱིས་རྫོབ་པར་འབྱུང་བ་བཤད་གྱིས་ཉོན་ཅིག། ལག་པ་གཉིས་སྤྱར་ (T f.224v) ལ་གཡས་པའི་
11.3 གུང་མོ་བཀྱག་པ་ ནི་གཞུངས་སྤྲུགས་ཐམས་ཅད་འདྲེན་པའི་ཕྱག་རྒྱ་སྟེ། གསལ་སྤྲུགས་ལ།
11.4 ན་མཆོས་ཐ་ ཏ་ཐ་ག་ཏེ་བྱུ། (P f.149r) ས་ཐ་ཐ་ལེ་བྱུ། ས་ཐ་ཐ་ (D f.149r) ཨྲ་ག་ཆོ་ (Sh f.190v) ཕུ་ནི་ཏྲི། པ་
11.5 རི་ཕུ་ར་ཏི། ས་མི་ས་མི། སྤྲི་ག་ལི་སྤྲི་ག་ལི་སྤྲི་ཕུ།
11.6 དེ་ཉིད་ཀྱི་གུང་མོ་སྤྲ་མ་བཞིན་དུ་བཞག་ན། དཀྱིལ་འཁོར་དུ་གཞུངས་སྤྲུགས་རྣམས་ བྱིན་གྱིས་རྫོབ་པར་འབྱུང་རོ།
11.7 བྱང་ (N f.316v) ཆུབ་སེམས་དཔལ་རྣམས་ཀྱི་ཕྱག་རྒྱ་ནི། ལག་པ་གཉིས་ཁྱ་ཆུར་བཅངས་ལ་མཛུབ་མོ་གཉིས་བཀྱག་ན་
11.8 ཐམས་ཅད་དྲངས་པར་འབྱུང་རོ། དེའི་གསལ་སྤྲུགས་ལ།

10.9 gzhug par bya'o || PN; gzhug par bya'i DTSh; bzhug par bya'i C; bzhug par bya'o Ph 10.9 gang dag gis || NTSh; gang dag gi DPCPh 10.9 gzhug par || DNTSh; zhugs par PC; bzhug par Ph 10.9 de dag ni || DPCPh; de dag gis NTSh 10.10 yang || DPCNTSh; yang ba Ph 10.10 gzhug go || DPNTShPh; bzhug go C 11.1 gzungs sngags || DPCNTPh; gzung sngags Sh 11.1 dkyil 'khor 'di || DPCNTSh; dkyil 'khor 'dir Ph 11.1 gang bcings pa || DPCTShPh; gcings pa N 11.2 byin gyis rlob par || NTSh; byin gyis brlabs par DPC; byin gyis rlob par Ph 11.3 bkug pa || DPCTShPh; bkug na N 11.3 gsang sngags la || DPCNTSh; n.e. Ph 11.4 ta thā ga te bhyah || DPCNT; ta tha ga te bhyah Sh; ta thā ga te bhyā Ph 11.4 mu khe bhyah || DPCNTSh; mu khe bhyā Ph 11.4 sa rba thā || DNTShPh; sa rba PC 11.4 ā ga tstsha || DPCNTSh; a gad dza Ph 11.4 pu ni tti || DCNTSh; pu ni ti P; pra ni ti Ph 11.4-5 pa ri pū ra ni || DCNTSh; pa ri pū ra na P; pa ri pu ra ni Ph 11.5 sa mi sa mi || DPCNTSh; ma si ma si Ph 11.5 mam ga li mam ga li || DPCNTSh; mam ga li Ph 11.5 hūm phat || DPCNTSh; hūm phat swā hā Ph 11.6 de nyid kyi || DPCNTPh; de nyid dkyi Sh 11.6 snga ma bzhin du || DPCPh; snga ma bzhin NTSh 11.6 bzhag na || DPCTPh; gzhaq na NSH 11.6 gzungs sngags rnam || P; gzungs sngags rnam kyi DN; gzungs sngags C; gzungs sngags rnam kyi TS; gzungs rnam Ph 11.6 byin gyis rlob par || DNTSh; byin gyis brlabs par PC; byin gyis brlab par Ph 11.7 byang chub sems dpa' || DPCNTPh; chub sems Sh 11.7 mdzub mo || DCNTSh; 'dzub mo PPh 11.8 drangs par || DPCPh; drang bar NTSh 11.8 de'i gsang sngags || DPC; de'i sngags NTShPh

- 11.9 བ་མེས་ཐ་ ཏ་ལྷ་ག་ཏེ་བྱེ། ས་ཐ་ ལུ་ལེ་བྱེ། ས་ཐ་ལྷ་ ཏ་ལྷ་ག་ཏ། བོ་རྩི་ས་ཏུ་ མ་རྩི་རི། ལྷ་ག་རྩི་ལྷ་ག་རྩི། ས་ནི་ད་
 11.10 རྩི། (C f.175r) ལྷ་ཅ་ལྷ་ཅ། རྩི་རྩི་ ཡལ་ཡལ།
 11.11 དེ་ནས་ མཆོད་པ་ མཆོག་ འབྱུང་བའི་ཕྱག་རྒྱ་ བཅིང་བར་བྱ་ རྟེ། ལག་པ་ གཉིས་སྒྲར་ནས་ (Ph f.347r) མཛུབ་མོ་ གཉིས་
 11.12 བཀྱེད་པ་ རི་མཆོད་པ་ འབྱུང་བའི་ཕྱག་རྒྱ་ རྟེ། འདིས་ མཆོད་པའི་ མཆོག་ བྱིན་གྱིས་ བསྐྱབ་པར་བྱའོ། གསང་སྒྲགས་ལ།
 11.13 བ་མེས་ཐ་ ཏ་ལྷ་ག་ཏེ་བྱེ། ས་ཐ་ ལུ་ལེ་བྱེ། ས་ཐ་ལྷ་ མ་ཏུ་ ལྷ་ཐ། བ་པ་རྩ་ནི། རྩི་ཡལ། བ་པ་རྩ་ཡ་ལྷ་པ་པ་རྩ་ཡ། ས་
 11.14 ཐ་ ཏ་ལྷ་ག་ཏ་ ས་མ་ཡེ་སྤྲ་ལྷ།

12

[D 149r4; P 149r4; C 175r3; N 316v4; T 224v7; Sh 190v5; Ph 347r2]

- 12.1 འཇམ་དཔལ་ དེ་ནས་ སྒྲོབ་དཔོན་གྱིས་ ཆོག་སྤྲ་མ་བཞིན་དུ་ སྒྲོབ་མ་ཡོངས་སུ་ གཞུང་བར་བྱ་ རྟེ། བྱང་རྩབ་ཀྱི་སེམས་ བསྒྲོམ་
 12.2 པ་ ལྷུབ་པ་ ལ་ (T f.225r) དཀྱིལ་འཁོར་འདི་དང་ ཕྱག་རྒྱ་ བསྐྱན་པར་བྱའོ། དེ་མ་ཡིན་པ་ གཞན་པ་ ལ་ནི་གླེགས་བམ་ཡང་
 12.3 བསྐྱར་གཞུག་པར་ མི་བྱའོ། འཇམ་དཔལ་གལ་ཏེ་བྱང་རྩབ་སེམས་དཔའི་ སྒྲུབ་པ་ གསང་སྒྲགས་ཀྱི་སྒྲོ་སྒྲོད་པའི་བྱང་རྩབ་

11.9 ta thā ga te bhyah || DPCNTSh; ta thā ga te bhya Ph 11.9 mu khe bhyah || DPCNTSh; mu khe bhya Ph 11.9 sa rba thā || DPCPh; sa rba NTSh 11.9 ta thā ga ta || DPCNT; ta thā ga te Sh; n.e. Ph 11.9 bo dhi sa twa || DPCNT; bo dhi swā hā Sh; bho dhi sa twa Ph 11.9 ma dha ri || DPCNTSh; ma ti ri Ph 11.9 ā ga tstsha ā ga tstsha || DCNTSh; ā gad tsha ā gad tsha P; a gad dza a gad dza Ph 11.9–10 sa ni da dham || DPNTSh; se dang dham C; pa ni dang Ph 11.10 phaṭ phaṭ || DPCNTSh; phaṭ Ph 11.11 mchod pa mchog || DPCTShPh; mchod par mchog N 11.11 lag pa gnyis sbyar nas || DPCNTSh; lag pa gnyis sbyar te | lag pa gnyis sbyar nas Ph 11.11 mdzub mo || DCNTSh; 'dzub mo PPh 11.12 bkayed pa || DPCNTSh; gteg pa Ph 11.12 'dis || NTShPh; 'di DPC 11.12 mchog || DPC; cho ga NTShPh 11.12 byin gyis brlab par bya'o || DPCNTSh; byin gyis brlabs pa'o Ph 11.13 na mah || DPCNTPh; n.e. Sh 11.13 ta thā ga te bhyah || DPCNTSh; ta thā ga ta bhya Ph 11.13 mu khe bhyah || DPCNTSh; mu khe bhya Ph 11.13 pū dza || DPCNTSh; pu tsa Ph 11.13 pra ba rta ni || DPCNTSh; pra ti na Ph 11.13 pra ba rta ya pra ba rta ya || DPC; prā pa tā ya pā pra tā ya N; prā pa tā ya prā pa tā ya TSh; pra bar ta ya Ph 11.14 ta thā ga ta || DPCNT; ta thā ta Sh; ta thā ga te Ph 12.1 de nas || DPCNTSh; de la Ph 12.1 cho ga || DCNTShPh; gchog P 12.1 snga ma bzhin du || DPCNPh; snga ma zhīn du TSh 12.1 gzung bar bya || DCTSh; bzung bar bya PNPh 12.1–2 bsgom pa || DPCPh; sgom pa NTSh 12.2 grub pa || DPC; 'grub pa NTShPh 12.2 dkyil 'khor 'di dang || DPCNTSh; dkyil 'khor bstan tam Ph 12.2 bstan par bya'o || DPC; bstan par bya NTSh; bstan par bya'i Ph 12.2 gzhan pa || DNTSh; n.e. PCPh 12.3 bltar gzhus par || DNTSh; ltar gzhus par P; ltar bzhus par C; bstan par Ph 12.3 spyad pa || DC; spyod pa PNTShPh

- 12.4 སེམས་དཔའ་དཔའ་ཚིག་མི་ཤེས་པའི་སེམས་ཅན་ལ་དཀྱིལ་འཁོར་བསྟན་ཏམ་ཕྱག་གྱ་བསྟན་ན། དེས་སངས་རྒྱས་དང་བྱང་
 12.5 རྒྱལ་སེམས་དཔའ་རྣམས་བསྟུས་པར་འབྱུང་རྟོ།། མཚམས་མེད་པ་ལྟ་ཡང་བྱེད་པར་འབྱུང་རྟོ།། འཇམ་དཔལ་ (Sh f.191r)
 12.6 བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་མཚམས་མེད་པ་ལྟ་བུས་པ་ནི་སྤྲིའི། དཔ་ཚིག་མི་ (N f.317r) ཤེས་པ་དང་ལུས་ཡོངས་སུ་མ་
 12.7 སྦྱངས་པ་དང་། བྱང་རྒྱལ་གྱི་སེམས་བསྟོན་པ་མ་གྲུབ་པ་ལ་སྟོན་པ་ནི་དེ་ལྟ་མ་ཡིན་ཏེ། འཇམ་དཔལ་སེམས་ཅན་དེ་དག་
 12.8 གི་མདུན་དུ་ནི་ནམ་ཡང་ཚིག་ཏུ་བརྟོན་པར་མི་བྱའོ།། དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། སེམས་ཅན་སྤྲིག་ཅན་དེ་དག་ནི་སངས་རྒྱས་དང་
 12.9 བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ལ་རིན་དུ་མི་གཞོ་བ་དང་། དད་པ་མེད་པ་ (P f.149v) ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ།།

13

[D 149r7; P 149v1; C 175r8; N 317r3; T 225r6; Sh 191r3; Ph 347r7]

- 13.1 དེ་ནས་འཇམ་དཔལ་གཞོན་ལྷ་ལྷ་སེམས་ (D f.149v) དེ་ལ་ཡ་མཚན་དུ་འཛོན་པར་བྱུང་ཏེ། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཡུལ་
 13.2 འདི་ནི་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་ (C f.175v) བོ་སྟུམ་ནས། ཅང་མི་ཟེར་བར་བྱུང་ཏེ། དེ་ནས་འཇམ་དཔལ་གཞོན་ལྷ་ལྷ་
 13.3 པས་བྱང་རྒྱལ་སེམས་ (Ph f.347v) དཔའ་ལག་ན་རྩོ་རྩེ་ལ་འདི་སྐད་ཅེས་སྟུས་སོ།། བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་ (T f.225v)
 13.4 སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་གཟུངས་སྤྲུགས་འདི་དག་ཉན་པ་དང་། དཀྱིལ་འཁོར་དུ་འཇུག་པ་དང་། སྟོག་པ་དང་། རྟོན་པར་བྱེད་པ་
 13.5 དང་། རྒྱ་དུ་ན་རྣམས་དུ་གྲགས་པ་ཅས་དུ་བྱུང་པ་དེ་ཡང་ཤིན་ཏུ་དཀོན་པ་ཡིན་རྟོ།།

12.4 bstan tam || DPCNTSh; *bstan tam* Ph 12.5 mtshams med pa lnga yang || DPCN; *mtshams med pa lnga'ang* TSh; *mtshams med pa lnga* Ph 12.5 byed par 'gyur ro || DC; *byas par 'gyur ro* PNTShPh 12.6 byang chub sems dpas || DPT; *byang chub sems dpa'* CNShPh 12.6 mtshams med pa lnga || DPCNTPh; *mtshams dpa' med pa lnga* Sh 12.6 sla'i || DPC; *bla'i* NTShPh 12.7 bsgom pa || DPCPh; *sgom pa* NTSh 12.8 mdun du || DPCNTPh; *mdun* Sh 12.8 nam yang || DPC; *nams kyang* NTSh; *nam yang* Ph 12.8 de ci'i phyir zhe na || DPCNTPh; *de ci'i phyir zhes na* Sh 12.9 drin du mi gzo ba || DPCTSh; *drin du mi bzo ba* N; *drin mi gzo ba* Ph 12.9 dad pa med pa || DPCNTSh; *ma dad pa* Ph 13.1 'jam dpal gzhon nur gyur pas Ph 13.1 sems de || DCTSh; *sems can de* PN; *sems can* Ph 13.1 'dzin par gyur || DPCTShPh; *'dzin par 'gyur* N 13.1 yul || DPCNTSh; *spyod yul* Ph 13.2 bsam gyis mi khyab po || DPCNTSh; *bsam gyis mi khyab pa* Ph 13.2 mi zer bar gyur to || DCNTSh; *mi zer bar 'gyur to* P; *mi zer bar 'gyur ro* Ph 13.3 lag na rdo rje || DPCNTPh; *lag rdo rje* Sh 13.3–4 byang chub sems dpa' sems dpa' chen po || DNTShPh; *byang chub sems dpa' chen po* PC 13.4 nyan pa || PNTShPh; *mnyan pa* D; *gnyen pa* C 13.5 chung ngu na || PCTSh; *chung ngu ni* DN; *chung ngu* Ph 13.5 rna lam du grags pa || NTSh; *rna lam du grag pa* DPC; *rna lam du yang grag pa* Ph 13.5 de yang || DPCNPh; *de'ang* TSh 13.5 dkon pa || NTShPh; *dka' ba* DPC

- 13.6 ལག་ན་རྩོམས་སྤྲུལ་པ། འཇམ་དཔལ་དེ་དེ་བཞིན་ནོ། ཇི་སྐད་སྤྲུལ་པ་བཞིན་ཏེ། འཇམ་དཔལ་གང་དག་གཟུངས་སྤྲུགས་
 13.7 འདི་དག་ལ་མཆོད་པ་བྱེད་པ་དང་ཡི་གེར་འདྲི་བའི་སེམས་ཅན་དེ་དག་ནི་ཤིན་ཏུ་དཀོན་པར་རིག་པར་བྱའོ། སྤྱ་གྲོ་གཤམ་
 13.8 གཞན་ལ་གྲིས་ནས་ཡན་ལག་དང་ཉིང་ལག་གང་ཡང་རུང་བ་ལ་འཆང་ན། དེ་ལ་འཇིགས་པ་ཐམས་ཅད་མི་འབྱུང་ཞིང་།
 13.9 སྤྲིག་པ་ཐམས་ཅད་ལས་^(N f.317v) སྒྲོལ་བར་འབྱུང་ཏེ། དེའི་དགེ་བའི་ཙུ་བ་ཉིན་གཅིག་^(Sh f.191v) བཞིན་ཏུ་སངས་
 13.10 རྒྱལ་སྟོང་ལས་བསགས་པར་འབྱུང་རྒྱུ། འཇམ་དཔལ་ལྷགས་གང་ན་གཟུངས་སྤྲུགས་ཆེན་པོའི་དཀྱིལ་འཁོར་བསྟན་པ་འདི་
 13.11 གནས་པའམ། གང་གི་ལག་ན་ཡོད་པའི་ས་ལྷགས་དེ་ནི་མཆོད་རྟེན་ལྟ་བུར་འབྱུང་རྒྱུ།

14

[D 149v4; P 149v6; C 175v5; N 317v2; T 225v6; Sh 191v2; Ph 347v5]

- 14.1 དེ་ནས་འཇམ་དཔལ་གཞོན་རྒྱར་ཐུབ་པས་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔལ་ལག་ན་རྩོམས་འདི་སྐད་ཅེས་སྤྲུལ་སོ། བྱང་རྒྱལ་སེམས་
 14.2 དཔལ་ཆེན་པོ་གཟུངས་སྤྲུགས་འདི་དག་འཆང་བ་དང་། གྲོག་པ་དང་། ལ་ཉོན་བྱེད་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ལ་ནི། ཁོ་བོས་མཆོད་པ་
 14.3 དང་བསྟེན་བཀྲར་བྱའོ། དེའི་ཕྱི་བཞིན་ཏུ་ཡང་རྟག་ཏུ་འབྲང་བར་བྱའོ། གང་གི་ཆོ་འཆི་བའི་དུས་^(T f.226r) བྱེད་པ་དེའི་
 14.4 ཆོ་ན་ཡང་ཁོ་བོས་དེའི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་བྱ་སྟེ་རྟག་ཏུ་བྱང་རྒྱལ་གྱི་ལས་ཉེ་བར་སྟོན་པར་བྱའོ། འཇམ་དཔལ་ལེགས་
 14.5 སོ་ལེགས་སོ། ཆོག་འདི་ནི་ལེགས་པར་སྤྲུལ་སོ། འཇམ་དཔལ་ཁོ་བོས་ཀྱང་དེ་ལ་མཆོད་པ་བྱའོ། ^(Ph f.348r) རྟག་ཏུ་
 14.6 དེའི་^(C f.176r) ཕྱི་བཞིན་ཏུ་ཡང་འབྲང་བར་བྱའོ། རྟག་ཏུ་བསྟར་བར་ཡང་བྱའོ། འཆི་བའི་ཆོ་ན་ཡང་དེ་ལ་^(P f.150r)
 14.7 ལུང་བསྟན་པར་བྱའོ།

13.6 de de bzhin no || DPCN; de bzhin no TSh; de bzhin du'o Ph 13.6 bzhin te || DPCNTSh; de bzhin te Ph 13.6-7 gzungs sngags 'di dag || NTShPh; gzungs sngags 'di DPC 13.7 mchod pa byed pa || DPCPh; mchod pa NTSh 13.7 yi ger 'dri ba'i || DCNTSh; yi ger 'bri ba'i PPh 13.8 bris nas || DPCNTSh; bris te Ph 13.10 gang na || DPCTShPh; ga na N 13.10 gzungs sngags || DPCNTPh; gzugs sngags Sh 13.10 'di || DPCNTSh; 'di ni Ph 13.11 de ni || DPCNTPh; di ni Sh 14.3 phyi bzhin du yang || DPNPh; phyr bzhin du yang C; phyi bzhin du'ang TSh 14.3-4 de'i tshé na yang || DNP; de'i tshé na'ang PC; de'i tshé na'ang TSh 14.4 de'i || DPC: n.e. NTShPh 14.4 bya ste || DPCPh; byas te NTSh 14.4 byang chub kyi lam || DPCPh; byang chub la NTSh 14.4 ston par bya'o || DPCNTSh; ston par byed do Ph 14.5 tshig 'di ni || DNTSh; tshig 'di PCPh 14.5 de la || DPCNTSh; n.e. Ph 14.5 mchod pa bya'o || DPCNTSh; mchod par bya'o Ph 14.6 phyi bzhin du yang || DPCN; phyi bzhin du'ang TSh; phyi bzhin du Ph 14.6 bsrung bar yang bya'o || DPCNTSh; bsrung bar bya'o Ph 14.6 tshé na yang || DNP; tshé na'ang PC; tshé na'ang TSh 14.6 de la || DPCNTSh; de Ph 14.7 lung || DPCNTPh; lus Sh

和訳

1

『聖金剛手灌頂』 第十二巻にして最終 [巻].

2

その時、文殊師利法王子菩薩摩訶薩は、金剛手菩薩に次のように述べた。
「秘密主 (*Guhyakāhipati) よ、誰かある者がこの曼荼羅の王を画いてそこに
入ったならば、その者の福德の集積はどのくらいになるのでしょうか」。

金剛手は述べた。「文殊よ、私はその者の福德の集積の量を示すことはできないが、しかしながら文殊よ、その善男子や善女人の福德の集積は、大地
[を砕いて] 砂粒にした [数] ほど多くの量と知るべきである。文殊よ、未来
には、この理趣を信じない罪過のある衆生たちがいるのである^{*3}。すなわち、
文殊よ、[仏の教えに対して] 多くの疑惑がある者、さまざまな分別をする
性質の者、悪友と交際のある者、父を敬わない者、母を敬わない者、阿闍梨
と師を誹謗する者、師の過失を詮索するその衆生たち^{*4} には、この「偉大な

^{*3} このように、未来において密教の実践を仏説とは認めない者が現れることを予言する背景には、実際に密教の実践を仏説とは認めていない者たちがいたことを予想させる。密教経典において非仏教の実践が取り入れたことは、既に種村 2013 や藤井 2015 など指摘されており、それらの批判を警戒していたことが窺える。VPA にみられるこれ以降の文章は、後の『大日経』にもそのまま影響を与えていると思われるので、以下に引用してみたい。【Tib.】gsang ba pa'i bdag po ma 'ongs pa'i dus na sems can blo zhan pa ma dad pa gang dag bstan pa 'di la dad par mi 'gyur zhing yid gnyis dang som nyi mang ba | thos pa tsam snying por 'dzin pa | sgrub pa la mi phyogs pa dag 'byung bar 'gyur te | de dag ni bdag nyid kyang ma rung la gzhan yang phung bar byed pa yin no || 'di skad du 'di ni phyi rol pa rnams la yod de | sangs rgyas rnams kyis gsungs pa ni ma yin no zhes smra par 'gyur gyi || 「秘密主よ、未来では、智慧が劣り信のない衆生たちが、この教えを信じることはなく、多くの疑念と疑惑をもつ。ただ聞いたことだけを心に留め、実践に背を向ける者たちが現れて、その者たちは自身も害し、他の者も破滅させるであろう。次のように「これは外道たちにある [教え] であり、仏たちが説いたのではない」と述べるであろう」(『大日経』: D f.177r1-3; P f.141r4-5)。【Ch.】秘密主於未来世劣慧無信衆生、聞如是説不能信受、以無慧故而增疑惑、彼唯如聞、堅住而不修行、自損損他作如是言、彼諸外道有如法是法非仏所説。(大正 18, p.13c)。

^{*4} ここで罪過のある衆生の具体例として説かれたのは、以下の 7 項目である。① [仏の教

智慧を灌頂する陀羅尼の曼荼羅」を手に持たせないのである。耳にも届かせないのである。文殊よ、その者たちの前では、語ることもしないのである。経巻を書写することも、その者たちの前で開くこともしないのであり、その罪過のある衆生たちは、[この陀羅尼の言葉を] 少し捨てる^{*5} だけでも悪趣[に墮ちる、すなわちその] 衆生は地獄に墮ちることになるであろう^{*6}。次の

えに対して] 多くの疑惑がある者、②さまざまな分別をする性質の者、③悪友と交際のある者、④父を敬わない者、⑤母を敬わない者、⑥阿闍梨と師を誹謗する者、⑦師の過失を詮索する者。インド後期密教には「根本墮罪 (mūlāpatti)」という 14 の罪があるが、上記の 7 項目と類似性がみられる点は注目される。(インド後期密教文献にみられる mūlāpatti に関しては、横山 2017, 2018, 2019 の一連の研究参照)。頼富 1990 によれば、āpatti とは「宗教的な過ち、罪」などの意味で用いられ、波羅夷罪等のように、仏教者がしてはならない行為を指しているという。そして、このような宗教的な禁止項目を数をあげて列挙することが密教経論の中にもしばしば見受けられるとして『大日経』の四重禁戒などをその一例としている。しかしながら、インド後期密教文献にみられる根本罪過との関係については明らかではないようである(頼富 1990, p.445)。VPA は『大日経』や STTS の成立に影響を与えたことが指摘されている經典であるため、今後は VPA に規定される宗教的な禁止事項にも注目していく必要があるであろう。

^{*5} 未だ検討の余地はあるが、現時点ではここでの文意を次のように理解している。すなわち、罪過のある衆生たちは密教の実践に疑いをもち、その教えから離れていく可能性が高く、いずれ授けた陀羅尼を放棄することになる。しかし、その場合は地獄へ墮ちることになるので、それを阻止するために、罪過のある衆生たちにはこの陀羅尼の曼荼羅を見せることを強く禁じているのである。同様の文脈が本論文のセクション 7 にもみられるので、それを参考に「この陀羅尼の言葉を」という一文を補った。

^{*6} 「地獄に墮ちることになるであろう」と訳した箇所は、NTSh が *dm̐yal bar 'gyur du 'ong* を支持し、DPC が *dm̐yal bar 'gro bar myur du 'ong* を支持し、Ph が *dm̐yal bar 'gro bar 'gyur du 'ong* を支持している。今は、patsyante が *'gyur du 'ong ba* と訳されている用例が Lv にみられるため、それを参考に NTSh の読みを採用した。<Lv の用例> 【Skt.】 *atha khalu bhagavāṃs taṃ divyaṃ vādyanirghoṣaṃ antardhāpayati sma. tat kasmāt. mā sahaśraṇāṇāṃ eva jāmbudvīpākā manuṣyā unmādaṃ āpatsyanta iti.* (外蘭 1994, p.400, l.14-16)。【Tib.】 *de nas bcom ldan 'das kyis de'i tshes | lha'i rol mo dbyangs sgra'i sgra de dag zhi bar mdzad do || de ci'i phyir zhe na | de thos pa tsaṃ gyis 'dzam bu'i gling gi mi rnam myo myo por 'gyur du 'ong ba'i phyir ro ||* (Lv : D f.35r7-v1)。(*但し、外蘭 1994, p.796 の註記 (56) において指摘されているように、Tib. は「それを聞くや否や、ジャンブドヴィーパの人間たちは、狂乱に陥るが故に」という意味の訳文になっており、Skt. と若干相違が見られる)。この他にも *'gyur* を「墮ちる」という意味の動詞で使用する用例は SP などにも見ることができる。<SP の用例> 【Skt.】 *narakatiryagyoniyamalokopapattiṣu na paṭiṣyati.* (荻原・土田 1934, p.223, ll.22-23) 【Tib.】 *sems can dm̐yal ba dang | dud 'gro'i skye gnas*

ように、「これは仏が説いたのではない」とも言い^{*7}、その者たちは私をも破滅させ、他の者たちをも破滅させるのである。そのようなことをするその衆生たちには、真言の悉地はないと私は述べるのである。諸仏菩薩もまた、常に背を向けるであろうし、その者たちが背を向けるようになったならば、出離と真言の悉地は永遠にないのである」。

そのように述べると、文殊師利法王子は、金剛手菩薩に次のように述べた。「この真言の理趣を信じるその菩薩たち^{*8}は、非常に為し難きことを為すのである」。「金剛手は文殊に述べた。」「文殊よ、汝によって述べられたとおりであり、[真言の理趣を信じる] その者たちは無上正等覺に決定しており、その者たちを如来たちは加持するであろう」。

3

その時、文殊師利法王子は、金剛手菩薩に次のように述べた。「この「偉大な智慧を灌頂する大陀羅尼の大曼荼羅」を書写し、読誦し、受持する大菩薩の福德の集積はどれほどであると知るべきでしょうか」。金剛手は述べた。「文殊よ、十の仏国土 [を砕いて] 砂粒にした粒 [の数] ほど多くの如来たち

dang | gshin rje'i 'jig rten du skye bar mi 'gyur ro || (SP : D f.98r6-7) 【Ch.】不墮地獄餓鬼畜生 (大正 vol.9, p.35a)

^{*7} この文脈も、*3 で確認した『大日経』の文章と同じである。VPA では該当箇所以外でも、【Tib.】*de nas bcom ldan 'das rnam par snang mdzad kyis byang chub sems dpa' lag na rdo rje la bka' stsal pa | lag na rdo rje nga'i slob ma rnam ma gtogs par khyod kyis su la *bsnyad(D; snyad P) par mi bya'o || de ci'i phyir zhe na | sems can ma dad pa de dag ni tshul 'di la yid mi ches shing de dag 'di skad du | 'di ni sangs rgyas kyis gsungs pa ma yin no zhes smra bar 'gyur bas | de dag gi rna lam du yang bsgrag par mi bya na phyag rgya lta ci smos |* 「その時、世尊毘盧遮那は大日如来に説いた。大日如来よ、私の弟子たち以外に、汝は誰であれ説くべきではない。なぜなら、彼ら信のない衆生たちはこの理趣を信じず、彼らは次のように「これは仏が説いたのではない」と語るから、彼らの聞かえるところでも述べるべきでない。まして、印を説くべきでない」(VPA : D f.141r6-v1; P f.141r3-5)。と述べられており、密教の実践を仏説とは認めない者たちを警戒している。

^{*8} VPA において信が重要視されていることは駒井 2024c においても指摘した。その背景は、すでに *3 で述べたとおりである。それに対して、信があるものは曼荼羅に参入することが可能なため、無上正等覺が約束されるのである。

の福德の集積、それほどの福德の積集であると知るべきである。何故かという、[この陀羅尼の曼荼羅を書写し、読誦し、受持することは]この如来そのものである陀羅尼の自性に住することだからである。そして、この理趣を理解しないその愚者たちは[このことを]知らないのである。

4

文殊よ、さらにまた、陀羅尼を得て、心に自在を獲得するに至った菩薩たち^{*9}が、種々の神通や神変を為すことや、一切如来の集會に種々の供養の雲を示すこと、それらすべてもこれらの陀羅尼の威力である。大菩薩がマールを打ち破ること、菩提を現等覺すること、法輪を転ずること、それらもこれらの陀羅尼の威力である。

5

文殊よ、この「秘密の偉大な智慧を灌頂する曼荼羅」において灌頂された者、その者は一切の三昧耶に入る者である。何故かという、そのような如来そのものとしての自性、または陀羅尼の自性、または曼荼羅の自性に住するからであり、それ故、この陀羅尼の曼荼羅を除いて、それ以外はないのである。何故かという、この曼荼羅は、如来の自性だからである。それ故、そこ（この曼荼羅）で灌頂された者、その者は一切の曼荼羅の灌頂をされた者である。文殊よ、どこであれこの「偉大な智慧を灌頂する陀羅尼の曼荼羅」を行ずる者、または誰であれ手に持つ者、または誰かの為に書写する者、ま

^{*9} 今は Ph の *sems la dbang thob pa* という読みを採用し「心に自在を獲得する」と訳した。これは、本論文の 6.2 に、Ph の読みに類似した *byang chub sems dpa' chen po sems la dbang thob pa rnam* という一文が見られるためである。しかし、今回参照した Ph 以外の版本・写本は、全て *sems can thams cad la dbang thob pa* を支持しているため、この部分に関しては未だ検討の必要がある。あるいは DPCNTSh の読みを尊重し、「1. 菩薩が陀羅尼を獲得すること、2. 一切衆生に対して自在を獲得するほどの者たちが種々の神通と神変を為すこと、3. 一切如来の集會に種々の供養の雲を示すこと」と訳し、この 3 項目すべても陀羅尼の威力であると理解すべきであろうか。

たは毎日朝起きてから一度読誦する者、その者には^{*10} あらゆる恐れが生じることはない。一切如来もまた、その者に毎日、敬意を払うであろう。死ぬ時にも、その者に一切如来は身を現わされるのである。

6

文殊よ、見なさい^{*11}。地にあるすべての木や森は、地がなければ、それらも存在することはない。文殊よ、同様に、一切如来と心に自在を獲得している大菩薩たちも、これらの陀羅尼に住し、これら〔の陀羅尼〕に加持されるが故に、一切智の位を獲得するのである。マールに打ち勝つのである。法輪を転じるのである。菩提を現等覚するのである。そして、様々な衆生の利益も行うのである。このように、すべてはこれらの陀羅尼の威力なのである。文殊よ、この故に汝もまた、受持し、読誦し、作意し、他者に広大に示しなさい。そうすることによって、〔汝は〕一切衆生を利益し安樂にするであろう。

7

文殊よ、どこであれこの「偉大な智慧を灌頂する大陀羅尼の曼荼羅」を行ずる場所、その場所は塔の如くなるであろう。誰であれ〔この陀羅尼の曼荼羅を〕手に持つ真言行者、その者に対しても師であるという想いが〔あらゆる人々に〕生じるであろう^{*12}。文殊よ、その真言行者を、一切如来は常に

^{*10} この一文をどのように訳すべきかは、未だ検討の余地がある。5.6 に *phyogs gang du* とあるので、場所を表しているようにも見えるが、それに続くのは *gang gi lag na 'chang ba* や、*gang gi phyir 'dri ba* や、*gang zhig nyin gcig bzhi du nang par langs nas lan re klog pa* と人のようである。そして、以上の文章を 5.8 の *de la* が受けるという構造である。そのため、今は上記の内容が一つの文章になるように“人”にかけて訳した。一方で、本論文のセクション 7 には、*sa phyogs gang na* ではじまる一文を *sa phyogs de* で受け、*gang gi lag na 'chang ba* ではじまる一文を *de la* で受ける文章がみられる。もう一つの可能性としては、「どこであれこの「偉大な智慧を灌頂する陀羅尼の曼荼羅」を行ずる場所」とし、5.8 の *de la* を「その場所や人には」と訳すべきかもしれない。

^{*11} ここでの *dang* は、命令形を作る助詞として理解した。

^{*12} 下記の SP の用例を参考に「師であるという想いが生じる」と訳した。【Skt.】*sarvabodhi-sattvānām cāntike śāstrī-saṃjñāṃ utpādayati*。(荻原・土田 1934, p244, ll.10-11). 【Tib.】

加持するであろう。その真言行者はまた、この「偉大な陀羅尼の曼荼羅」を宝篋[を護るか]のように常に守護するべきである。何故かというと、文殊よ、諸仏菩薩を敬わない性質を持ち、阿闍梨の過失を詮索する衆生たちが存在するからである。だから文殊よ、その者たちには、少しも言葉を語ることはせず、経巻も示すこともしないのだから、曼荼羅において灌頂したり、読誦させたり、見せたりすることは、言うまでもなく[してはいけない]。文殊よ、その者たちに見せることや、言葉を与えることは、その菩薩の誤ちであって、文殊よ、菩薩の大きな放逸であると知るべきである。これは、大きな誤ちであり、非常に大きな罪である。文殊よ、仏と大菩薩を欺くことは容易でも^{*13}、これらの陀羅尼の言葉を捨てることはそうではない。

8

文殊よ、諸仏の出現は得難いことであり、あたかもウドウンバラの花のようである。それ故にまた、このような陀羅尼などが示されることも、得難いことである。それ故にまた、実践^{*14}も、得難いことである。それ故にまた、この[陀羅尼の曼荼羅]を手を持つ者たちや、これを聞く者たちや、読誦したり、受持したり、あるいは曼荼羅を画く衆生たちは、非常に得難いのである。そして、それらの衆生の福德の集積の辺際(全て)は理解すること

byang chub sems dpa' thams cad la ston par 'du shes skyed do || (SP : D f. 107r3). 【Ch.】
於諸菩薩起大師想 (大正 vol.9, p.38b).

^{*13} この文脈で *sla'i* をどのように訳すべきかは未だ検討の余地がある。おそらく構文としては、前半部分の「仏と大菩薩を欺くこと」と、後半部分の「陀羅尼の言葉を捨てること」とを対比し、前者は容易であるが、後者は容易ではないという内容を表していると思われる。そこで今は、前半と後半の文章が対比されるように *sla'i* を「容易でも」と訳した。本論文の 2.11-12 では、陀羅尼を少しでも捨てた場合は地獄に堕ちると説かれている。そのため、罪過のある衆生たちが仏菩薩を欺くことや、不敬をはたらくことは困難を伴わないが、陀羅尼を捨てることは地獄に堕ちることになるため、非常に難しいという意味であろうか。あるいは、仏菩薩を欺いたとしても懺悔の機会はあるが、陀羅尼を捨てた場合はその機会すらないという意味であろうか。

^{*14} 「実践」と訳した *nan tan gyis sgrub* については再検討の必要がある。今は **pratipatti* を想定した。

が出来ないならば、朝起きてから一度読誦する者〔の福德の集積を理解することができないこと〕は言うまでもない。だから、その者の五逆罪をはじめとする〔罪〕などは、浄化されるであろう。その者には、一切の恐れが生じないであろう。非時に死ぬ一切〔の恐れ〕と、敵への一切の恐れも生じないであろう。その者の身体には、一切の病が生じないであろう。何処からも隔絶された処で、牛の糞で曼荼羅を塗り、華を献じ、1日(*tithi)、半日^{*15}、瞬間(*muhūrta)の善い時^{*16}に、樺皮に〔陀羅尼を〕書写するか、あるいは白月の8日目か15日目に、香と華と焼香と飲食を献じ、八つの酥油の灯明と五つの金の瓶を置き、樺皮に書写して、喉か上腕か前腕か腰に結びつけると、争いの中に行っても、旅に行っても、王宮に行っても、その者には一切の恐れが生じないであろう。

9

文殊よ。これは衆生たちを守護する最勝のものであり、家や寺院や住まいのどこであれ、これらの陀羅尼が在る場所、そこは守護の最勝となるであろう。文殊よ。これらの陀羅尼以外^{*17}の他のものにしながらって守護を〔するという過ちを〕犯した者は、天〔の世間〕と魔の世間において、私に見られることはなく、その者の頭を、金剛手である私は、遍く燃えている炎が一つになった金剛杵で破壊する^{*18}のである。文殊よ。雨が降らないならば、ま

^{*15} *zhag* の想定される Skt. は *divasa である。これは 1 ヶ月を意味する *zla ba* が、*zla phyed* になると半月となることから、1 日の半分を指し示しているのであろう。^{*16} の内容にも関連するが、これは陀羅尼を書写する“時”を示す文章である。あるいは、*karaṇa などを想定することも可能であろうか。

^{*16} この文章は、次に続く陀羅尼を書写すべき“時”を指示するものである。日取りも、時間も、書写する瞬間も全てが善い時に書写をするという意味であろう。あるいは、一日中が善い時ならばその日のどこかで、その機会に恵まれなくても 1 日の半分が善いとされる時にはその時間帯に、それも難しい場合はせめて書写を行うその瞬間だけでも善いとされる時間に行うべきという意味であろうか。

^{*17} ここでの *las* は限定副助詞と理解し、「これらの陀羅尼以外」と訳した。

^{*18} VPA では、この場面以外にも曼荼羅に参入した後に、その教えから逸脱した場合に金剛杵で頭を砕かれる記述がみられる (駒井 2017a)。このように金剛杵によって仏の教説に

たこれらの陀羅尼を読誦すべきである。敵の軍隊が来るならば、また読誦すべきである。疫病の害が現れた時にも読誦するならば、一切の恐れは鎮まり、即座に鎮まるであろう」。

10

その時、文殊師利法王子は、金剛手菩薩に次のように述べた。「大菩薩よ、この非常に広大であり、この非常に甚深であり、底の知れないものであり、グヒヤカも大いに秘密にするものであり、この罪過のある衆生たちに示すことが不適切である「偉大な陀羅尼の曼荼羅」は、金剛手よ、汝は非常に得難いものであると述べたし、これは過去に聞いたことがないものであるならば、これはどのような衆生たちに示すべきなのですか」。

金剛手が述べた。「文殊よ、菩提心を修習することに入った者たち、その者たちの菩提心が成就した時、その時に文殊よ、菩薩行を真言門において行じる菩薩たちを、「大智灌頂陀羅尼曼荼羅」に入れるべきである。菩提心が成就していない者たち、その者たちを入れるべきではないし、その者たちには、曼荼羅も見させるべきではない。その者たちには、印と真言も示すべきではない。

11

文殊よ、この「偉大な陀羅尼の曼荼羅」を加持する為に、結ぶだけで一切を加持することになる大印を説くので聞きなさい。

二手を合わせて、右手の中指で招くのが、一切の陀羅尼を招き寄せる印である。真言に、

namaḥ sarvatathāgatebhyaḥ sarvamukhebhyaḥ sarvathā āgaccha punīti*¹⁹
paripūraṇi sami sami maṅgali maṅgali hūṃ phaṭ. (あらゆるやり方であらゆる

従わない者を降伏する金剛手の姿は、阿含経や仏伝にみられる密迹金剛力士以来の性格である。初期密教経典にみられる金剛手の役割については山野 1998 参照。

*¹⁹ DCNTSh は *pu ni tti*, P は *pu ni ti*, Ph は *pra ni ti* を支持している。現時点では仮に *punīti* を想定したが、不明な部分が多いため再検討の必要がある。

方角に顔を向けている全ての如来に帰依します。来たまえ、浄化されたお方よ、完成されたお方よ、平等なお方よ、平等なお方よ *²⁰。吉祥なお方よ、吉祥なお方よ、フーン、パット)。

まさにその〔印の〕中指をもとどおりに安ずるならば、曼荼羅において諸々の陀羅尼を加持するであろう。

諸菩薩の印は、二手を握り合わせて、二頭指で招くならば、一切〔の菩薩を〕 *²¹ を招き寄せるであろう。その真言に、

namaḥ sarvatathāgatebhyaḥ sarvamukhebhyaḥ sarvathā tathāgatabodhisatva-mātri *²² āgaccha āgaccha sanidadhamaṃ kuru kuru hūṃ hūṃ phaṭ phaṭ. (あらゆるやり方であらゆる方角に顔を向けている全ての如来に帰依します。如来と

*²⁰ この単語に関しては未だ検討の余地がある。現時点では、「平等」を意味する sama の語尾を ā ではなく ī に変更した女性形と考えている。sama を使用した真言としては、例えば APK にみることができる。APK にみられる呪文を集成した密教聖典 2004 を参照すると、No.190 の mantra には「sama sama / sarvvakarmaṃ me sādḥaya (等しき者よ、等しき者よ、わが一切の事業を成就せよ)」とあり、また No. 212 の mantra にも「sama sama samantena parimaṇḍalaṃ pariśodḥaya (等しき者よ、等しき者よ、普く円壇を浄化せよ)」とある。真言宗で使用される入仏三昧耶真言にも「asame trisame samaye (無類の三等なる三昧耶よ)」と sama の女性形の Vocative がみられる(智山伝法院 2010, P.149)。そのため、sami ではなく samā の Vocative である same same の可能性も多分にあるであろう。他にも APK には興味深い用例がみられる。密教聖典 2004, No.177 の mantra には「śāme śāmaya śānti (寂静者よ、鎮めよ、寂静者よ)」と寂静という意味を持つ śam に関連した用例がみられる。このことから、śamā あるいは śamī を想定し、śame śame または sami śami と訂正した上で「寂静なお方よ」とすることも可能であろうか。

*²¹ ここは *thams cad drangs par 'gyur* とあるだけで、招き寄せる具体的な対象が説かれていない。今は、この印の名称が「諸菩薩の印」であること、ならびに大智灌頂陀羅尼曼荼羅に配置される諸尊が菩薩であることから「菩薩」を補った。大智灌頂陀羅尼曼荼羅に配置される諸尊については駒井 2019b, 2024a 参照。

*²² 今回参照した版本・写本は *ma dha ri*、あるいは *ma ti ri* となっており mātri を支持するものは見られない。そのため、この箇所は改めて検討が必要であるが、この曼荼羅の中尊が般若波羅蜜であることから、今は暫定的に mātri に訂正することにした。駒井 2023, 2024a においても同様の修正を施したが、mātr の Vocative は mātri ではない。しかし、例えば dātrī の Vocative が dātri となるように、mātr の Vocative が mātri として訛音したものと予想している。当然一方では、*mātar であった可能性も考えられるであろう。

菩薩の母よ。来たまえ、来たまえ。サニダダ^{*23}を、為せ、為せ。フーン、フーン。パット、パット)。

次に最勝の供養を生ずる印を結ぶべきであり、二手を合わせて、二頭指を後ろに傾けるのが、供養を生ずる印であり、これで供養の最勝を加持するべきである。真言に、

namaḥ sarvatathāgatebhyaḥ sarvamukhebhyaḥ sarvathā mahāpūjapravartani
hūṃ phaṭ pravartaya pravartaya sarvatathāgatasamaye svāhā. (あらゆるやり方
であらゆる方角に顔を向けている全ての如来に帰依します。大いなる供養を
生み出すお方よ。フーン、パット。生み出したまえ、生み出したまえ。一切
如来の三昧耶よ。スヴァーハー)。

12

文殊よ。次に阿闍梨は、前の儀軌のとおり弟子を受持して^{*24}、菩提心の修習を成就した者に、この曼荼羅と印を示すべきである。それ以外の他の者には、経巻も見させるべきではない。文殊よ。もし、菩薩行を真言門において

^{*23} この単語の文末が m で終わっているので、おそらくは何かしらの名詞の Accusative であり、次の kuru と関連していると思われるが、詳細は不明。

^{*24} 弟子を受持するというのは、灌頂を与える前に行われる弟子の選定や準備のことである。すなわち、桜井 (1996, pp.252-270) において弟子受認次第 (śiṣyādhivāsana) とよばれている儀礼のことであろう。VPA では 3 回灌頂儀礼が説かれるが、1 回目の灌頂では、土地の選定や準備が整った後に、曼荼羅に引入すべき弟子の特徴を述べている。【Tib.】 sngags kyi theg pa rtogs 'dod pa || de dag bsgrims te *gzung(D;bzung P) bar bya || nyan thos *theg(P;thag D) pa can rnam min || rang sangs rgyas kyi theg can min || (中略) ci skad smos pa'i slob ma rnam || de'i tsho cho ga bzhin brtags te || gcig pu yod na'ang de gzung ngo || yang na slob ma bzhi zhi gzung || 「真言乗に通達することを望むもの、彼らに注意深く受持すべきである。声聞乗のものたちを受持すべきではない。縁覚乗のもの [たちも受持すべき] ではない。(中略) 以上のように説かれた弟子たち [であるかどうか] を、[灌頂儀礼を行う] その時は、儀軌通りに観察して、一人でもいれば彼を受持すべきである。あるいは、四人 [まで] の弟子を受持するのである」(VPA : D f.32v3-7; P f.33r7-v3)。「前の儀軌のとおり」とは、この部分に対応していることが予想される。VPA の 1 回目の灌頂儀礼の一連の次第については、大塚 1995 及び、駒井 (2016, pp.103-117) 参照。同様の記述は、2 回目の灌頂儀礼にも見られる。そこでも「前の儀軌の方法通りに、注意深く弟子を受持し」(駒井 2018, 15.3) と述べられるだけで、詳細は説かれない。

行ずる菩薩が、三昧耶を知らない衆生に曼荼羅を示したり、印を示したりするならば、その者は諸仏菩薩を欺いたことになるのである。五逆罪も犯すことになるのである。文殊よ、菩薩が五逆罪を犯すことは容易でも^{*25}、三昧耶を知らない者や、身を浄化していない者や、菩提心の修習を成就していない者に示すことはそうではない。文殊よ、それらの衆生の前では、決して言葉を語るべきではない。何故かというと、それら罪過のある衆生たちは、諸仏諸菩薩の恩を知ることがなく、信じることもないからである。

13

その時、文殊師利法王子は、その心に驚嘆の思いが生じて、「この仏の境界は不可思議である」と思い黙然としていた。それから、文殊師利法王子は金剛手菩薩に次のように述べた。「菩薩摩訶薩よ、これらの陀羅尼を聞くことや、曼荼羅に入ることや、読誦することや、憶念することや、果てはただ耳にするだけでも、非常に得難いことである」。

金剛手は述べた。「文殊よ、それはそのとおりである。述べられたとおりであって、文殊よ、これらの陀羅尼を供養し書写する衆生たちは、非常に得難いと知るべきである。樺皮や他のものに書写して、身体や肢のどこかに^{*26}保持するならば、その者に一切の恐れが生じることはないし、一切の罪過から解放されるであろうし、その者の善根は日ごとに千の仏よりも積み上げられるであろう。文殊よ、どこであれこの「偉大な陀羅尼の曼荼羅」が示される場所や、手にする者がいる場所、そこは塔の如くなるであろう」。

^{*25} ここも *13 と同様に、この文脈の中で *sla'i* をどのように理解するべきかは、未だ解決できていない。ここも前半部分の「五逆罪を犯すこと」と、後半部分の「三昧耶を知らない者や、身を浄化していない者や、菩提心の修習を成就していない者に示すこと」を対比していると考えられる。そのため、おそらく文意としては、「五逆罪を犯すこと」と「三昧耶を知らない者に曼荼羅と印を示すこと」の両者を比較した場合、後者の罪の方が重いということを述べているのであろう。

^{*26} ここでの *yan lag* と *nying lag* はそれぞれ **aṅga* と **pratyaṅga* のこと、すなわち身体部分と手足などの肢のことと考えられる。これは、本論文 8.11 *gro ga la bris te mgul pa'am dpung pa'am lag ngar ram rted pa la btags la* と同じ内容を述べているのであろう。

その時、文殊師利法王子は、金剛手菩薩に次のように述べた。「大菩薩よ、これらの陀羅尼を受持し、読誦し、暗誦する者、その者を私は供養し、[その者に] 仕えましょう。その者の後ろにも常に付き従いましょう。死ぬ時も、私はその者の善友となり、常に菩提道を示しましょう」。「金剛手は以下のように述べた。」「文殊よ、素晴らしい、素晴らしい、この言葉をよく述べた、文殊よ、私もその者を供養しよう。常にその者の後ろに付き従おう。常に守護しよう。死ぬ時もその者に予言をしよう」。

参考文献

1. 一次文献

a. サンスクリット語文献

Lalitavistara. See 外薊 1994.

Saddharmapuṇḍarikasūtra. (『法華経』). See 荻原・土田 1935.

b. チベット語訳文献

Dam pa'i chos pad ma dkar po shes bya ba theg pa chen po'i mdo. (チベット語訳『法華経』) Toh.113, *mdo sde*, vol. *ja*, ff. 1v1-180v7.

(*'Phags pa*) *rGya cher rol pa zhes bya ba theg pa chen po'i mdo*. (チベット語訳 *Lv*) Toh.95, *mdo sde*, vol. *kha*, ff. 1v1-216v7.

(*'Phags pa*) *Lag na rdo rje dbang bskur ba'i rgyud chen po*. 本論文で使用した版本・写本については、セクション 2.1 「VPA の資料」 参照。

rNam par snang mdzad chen po mngon par rdzogs par byang chub pa rnam par sprul ba byin gyis rlob pa shin tu rgyas pa mdo sde'i dbang po'i rgyal po zhes bya ba'i chos kyi rnam grangs. (チベット語訳『大日経』). Toh.494, *rgyud 'bum*, vol. *tha*, ff. 151v2-260r7; Ota.126, *rgyud*, vol. *tha*, ff. 115v2-225v2.

c. 漢文文献

妙法蓮華經. 大正 No.262. Vol. 9, pp.1-62.

大毘盧遮那成仏神變加持經. 大正 No.848. Vol. 18, pp.1-55.

2. 二次文献

a. 和文

伊藤堯貫. 2013. 「『金剛手灌頂タントラ』」高橋尚夫・木村秀明他編『初期密教思想・信仰・文化』春秋社, pp.107-117.

植木雅俊. 2008a. 『梵漢和対照・現代語訳法華經（上）』岩波書店.

———. 2008b. 『梵漢和対照・現代語訳法華經（下）』岩波書店.

遠藤祐純. 2008. 『戒律概説——初期仏教から密教へ』.

大塚伸夫. 1995. 「『金剛手灌頂タントラ』における曼荼羅行について」『豊山教学大会紀要』23, pp.(13)-(53).

———. 2013. 『インド初期密教成立過程の研究』春秋社.

荻原雲来・土田勝弥. 1934. 『改訂 梵文法華經』山喜房佛書林.

北村太道. 2020. 『藏文和訳 大日經』（『大日經』系密教原典研究叢刊 1）起心書房.

駒井信勝. 2016. 『中期密教に至る灌頂儀礼の発展過程』博士論文（大正大学）, 大正大学機関リポジトリ (<http://id.nii.ac.jp/1139/00000693/>).

———. 2017a. 「Vajrājītanālapramohānī 陀羅尼の役割について」『川崎大師教学研究紀要』2, pp.(71)-(90).

———. 2017b. 「『金剛手灌頂タントラ』の金剛灌頂曼荼羅について」『印度学仏教学研究』66(1), pp.(112)-(115).

———. 2018. 「*Vajrapāṇyabhiṣekatantra* 「金剛灌頂品」～チベット語訳校合テキストおよび和訳註～」『川崎大師教学研究紀要』3, pp.(95)-(121).

———. 2019a. 「*Vajrapāṇyabhiṣekatantra* 「序品」(1)～チベット語訳校合テキストおよび和訳註～」『川崎大師教学研究紀要』4, pp.(77)-(101).

———. 2019b. 「*Vajrapāṇyabhiṣekatantra* の大智灌頂陀羅尼曼荼羅について」『印度学仏教学研究』68(1), pp.(200)-(204).

- . 2020a. 「*Vajrapāṇyabhiṣekatantra* 「序品」(2)～チベット語訳校合テキストおよび和訳註～」『川崎大師教学研究所紀要』5, pp.(83)-(113).
- . 2020b. 「*Vajrapāṇyabhiṣekatantra* の世尊大転輪について」『智山学报』69, pp.(219)-(234).
- . 2021. 「*Vajrapāṇyabhiṣekatantra* 「序品」(3)～チベット語訳校合テキストおよび和訳註～」『川崎大師教学研究所紀要』6, pp.(145)-(164).
- . 2022. 「*Vajrapāṇyabhiṣekatantra* 第2章～チベット語訳校合テキストおよび和訳註～」『川崎大師教学研究所紀要』7, pp.(137)-(157).
- . 2023. 「*Vajrapāṇyabhiṣekatantra* 「大智灌頂陀羅尼曼荼羅」(1)～チベット語訳校合テキストおよび和訳註～」『川崎大師教学研究所紀要』8, pp.(23)-(48).
- . 2024a. 「*Vajrapāṇyabhiṣekatantra* 「大智灌頂陀羅尼曼荼羅」(2)～チベット語訳校合テキストおよび和訳註～」『川崎大師教学研究所紀要』9, pp.(59)-(84).
- . 2024b. 「『大日経』と『金剛手灌頂タントラ』の語輪曼荼羅について」『佛教文化論集』13, pp.(95)-(119).
- . 2024c. 「『金剛手灌頂タントラ』の金剛薩埵について」『密教学研究』56, pp.(65)-(81).
- 酒井眞典. 1973. 『大日経の成立に関する研究』修訂版, 国書刊行会.
- 桜井宗信. 1996. 『インド密教儀礼研究—後期インド密教の灌頂次第—』法藏館.
- 種村隆元. 2013. 「密教とシヴァ教」『シリーズ大乘仏教 10 大乘仏教のアジア』春秋社, pp.73-102.
- 田久保周營. 1967. 『真言陀羅尼蔵の解説』校訂増補再版, 鹿野苑.
- 智山伝法院. 2010. 『智山の真言—常用經典における真言の解説—』智山伝法院選書 15, 智山伝法院.
- 八田幸雄. 1985. 『真言事典』平河出版社.
- 藤井 明. 2015. 「インド初期密教と他宗教との関わり—特に大自在天の記

- 述を中心として—」『東洋大学大学院紀要』52, pp.(137)-(157).
- 外蘭幸一. 1994. 『ラリタヴィスタラの研究』上巻, 大東出版社.
- 松長有慶. 2000. 『秘密集会タントラ和訳』法藏館.
- 密教聖典研究会. 2004. 『梵漢対照『不空罽索神變眞言經』呪文集成』ノンブル.
- 山野智恵. 1998. 「金剛手の変遷」『智山学報』47, pp. 221-240.
- 横山裕明. 2017. 「*Ḍākinīvajrapañjara* 所説の禁戒について—金剛乘十四根本墮罪との比較—」『密教学研究』49, pp.(37)-(50).
- . 2018. 「諸文献諸説の「金剛乘根本墮罪」該当文の校訂テキストおよび試訳」『豊山学報』61, pp.(69)-(110).
- . 2019. 「金剛乘根本墮罪に該当する文章の比較考察」『印度学仏教学研究』67(2), pp.(163)-(166).
- 頼富本宏. 1990. 『密教仏の研究』法藏館.

<キーワード> *Vajrapāṇyabhiṣekatantra* ・金剛手灌頂タントラ ・曼荼羅 ・灌頂